הלכה · משנה תורה · מפרשים · אור שמח · ספר הפלאה

אור שמח על משנה תורה, הלכות נדרים

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור שמח על משנה תורה, הלכות נדרים

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-שמח-על-משנה-תורה-הלכות-נדרים/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ז 4
הלכה טו 4
הלכה יז 4
הלכה כה 4
פרק ב 4
הלכה ח 4
הלכה יג 5
הלכה יז 6
פרק ג 6
הלכה ג 6
הלכה ה 7
הלכה ו 7
פרק ד 8
הלכה ג 8
הלכה ז 9
הלכה טז 10
פרק ה 10
הלכה ב 10
הלכה יא 12
פרק ו 14
הלכה ה 14
הלכה ז 16
הלכה יא 18
הלכה טז 18
פרק ז 18
הלכה א 18
הלכה ב 19
הלכה ד 20
הלכה ט 22
הלכה יא 22
הלכה טז 22
פרק ח 22
הלכה ב 22
הלכה ג 24
הלכה ו 24
הלכה י 25
הלכה יא 25
פרק ט 26
הלכה יז 26
הלכה כ 27
הלכה כא 27
פרק י 27
הלכה ג 27
הלכה יא 28
פרק יא 29
הלכה ד 29
הלכה יג 33
פרק יב 33
הלכה ח 33
הלכה יב 35
הלכה יג 35
הלכה יד 36
הלכה יז 38
הלכה יט 39
הלכה כא 40
פרק יג 41
הלכה ז 41
הלכה ט 41
הלכה יב 42
הלכה כ 42
הלכה כב 44

פרק א

הלכה ז

במשל"מ. וזכורני שראיתי בתשובת רלנ"ח כו'.

ונ"ב וכן כתב בתשב"ץ ח"ב סימן כ"ה בסוף והניח בצ"ע:

הלכה טו

בכס"מ. בשו"ת ר' אברהם, קודם וזה שעלה על לבך צ"ל, אבל אחר זריקת דמים מותר ממ"נ אי בתר דינו דאותו שעה הרי בהיתרא מתפיס ואם בעיקרו שהוא בכור מתפיס מותר דאין הבכור ניתר, ע"כ משו"ת הנדפס מחדש ע"ש:

הלכה יז

כך אם הקדיש בכנוין הר"ז הקדש.

נ"ב ירושלמי נדרים פ"ק הלכה ב' בעיא דאיפשטה עיי"ש:

הלכה כה

האומר לחבירו כו'.

נ"ב ירושלמי מפורש ועיין פ"מ ומראה"פ:

פרק ב

הלכה ח

האומר הרי הפירות כו' חרם כו' ואם סתם אסור.

נקט לשון המשנה בפרק השותפין. ומוכח שם דלר' יהודא בין בגליל בין ביהודא אסור דאמר אין אנשי גליל צריכין לכתוב. וכשיטתו בפרק ואלו מותרין.

אמנם על לשון רבינו דכתב הרי הפירות כו' חרם בזה הלשון ובבשר מליח ויין נסך ומעשר ותרומה העתיק לשון המשנה דסתם נדרים להחמיר דכתוב בכ"ף כבשר מליח כמעשר כיין נסך ובחרם העתיק לשון המשנה דהשותפין ולא כתב כחרם בכ"ף כמו שכתוב במשנה דסתם נדרים בואלו מותרין חושש אני שבמכוון כתב זה משום דחייש למה שתלה הירושלמי דאם סתם חרמים לכהנים אז גם בנדרים מותר. ורבינו פסק כן דסתם חרמים לכהנים לכן מחלק רבינו דזה רק באומר כחרם שמכוין שיהי' דבר זה עליו באיסור כמו דברים הנחרמים סתם ואלו דברים סתמן לכהנים לכן מכוין בנדרו שיהא כחרם כהנים, אבל באומר לשון המשנה בהשותפין הרי זה חרם בלא כ"ף אין במשמע דבריו שיהא כמו שמקדיש סתם חרם שהוא לכהן. שכאן אוסר רק על עצמו או

על חבירו לבד ומכוין לאיסור כחרמי גבוה. לא כן באומר הרי עלי כחרם אז מתפיס בדין הנחרמים סתם שהמה לכהנים. ודו"ק. ואם הי' במכוון מרבינו הוא נאות מאד. ועיין לחם משנה בזה.

הלכה יג

וכן האומר לאשתו הרי את עלי כאמי או האומר פירות אלו עלי כב"ח וכו' ואם היה ע"ה צריך שאלה לחכם.

הרמב"ן ז"ל בהלכותיו תמה מהך דאמרינן בסוגיא ומי איכא לאסוקי אדעתא כו' מכלל דרישא לא בעי שאלה. ואולי סובר רבינו דהא דקתני גבי האומר לאשתו הוא לרבותא אע"ג דאיכא שלום בית דזה הוי מצוה אלימתא עד דאיכא למ"ד דאין נזקקין חוץ מקונם אשתי. [עיין דף כ"ב ובר"ן] בכ"ז מחמרינין וכ"ש היכי דליכא מצוה, והא דלא נקיט כולהו בחדא בבא ואח"כ ליתני פותחין לו פתח והוי קאי אכולהו, היינו משום דקתני חולין שאוכל לך ובזה ודאי דאין שייך כאן שאלה כיון דלא מזכיר כלל חומר ואיסור ולכן רבינא דמסיק דהכי קתני ואלו מותרין כחולין היינו דלא בעי שאלה כלל אף בעם הארץ כב"ח כע"א פריך שפיר למה למיתני כלל הך דחולין שאוכל לך הא אילו לא הוי תני הך חולין שאוכל לך הוינא ידענא דאין צריך שאלה כלל אף בע"ה מדלא קתני רק בסיפא ולא ברישא, אלא ע"כ דלא כרבינא, וא"כ הא דלא נקיט פותחין לו פתח אכולהו משום חולין שאוכל לך, ורבינא לטעמיה אזיל דסבר לקמן ריש פרק קונם יין דאומר היום מותר משתחשך וצריך שאלה משום הנודר כאילו בנה במה כו' הא לולי זה דהוה קנסינן ליה לא הוי גזרינן היום אטו יום אחד, ואימתי שייך זה דוקא תמן דהיום קבל עליו בנדר, אבל כאן דנדר בדבר האסור דלא חייל נדרא כלל לא קנסינן ליה תו לא גזרינן משום דבר הנדור, אבל לסתמא דגמרא שם דבלא חומרא איסור דנודר כו' ג"כ גזרינן משום יום אחד ואפילו בנודר לדבר מצוה ג"כ גזרינן כמו שמורה לשון רבינו לקמן ריש פ"י תו הכא ג"כ גזרינן אטו דבר הנדור דכ"ע לא ידעי ההבדל הדק בין דבר האסור לדבר הנדור. כ"ז העלינו לחבת פה קדש רבינו ז"ל ודוק:

אולם אחרי התבוננני ראיתי כי רבינו יש לו דרך עמוק, דהוה קשה ליה הך דהנודר בתורה דאמרן דצריך שאלה בע"ה, לכן פירש דבאוסר על נפשו דבר המסויים כגון שאוסר את אשתו מתשמיש או שאומר פירות אלו עלי כבשר חזיר שאסרן לעולם בדבר המסויים בזה צריך שאלה לע"ה, אבל האומר מה שאוכל לך כב"ח זה לא אסר על נפשו דבר מסויים רק מה שיאכל עמו כל מין שהוא וכן לא אסרן רק אצלו אבל כי נפקי מרשותיה לא אסרן עליו, דבר זה כו"ע ידעי דב"ח לא דמי לזה דאין נפ"מ אצלו או אצל

אחר וכיו"ב בכה"ג לא צריך שאלה. ופוק חזי לשון רבינו המדוייק או האומר הרי פירות אלו עלי כב"ח וכן לעיל פ"א הכ"ז הנודר בתורה כו' פירות אלו עלי כזו כו' אא"כ היה עם הארץ, הרי דייק דיהיה דבר המסויים, לא כן משנתינו נקיט שאוכל לך כב"ח כו' וכולהו מתניתא בהדא גוונא רהיטא עיין סוף פ"א לכן בודאי כיון דאינן דבר מסויים מותרין ובע"ה ג"כ אין צריכין שאלה כלל ודוק. ובירושלמי מצאנו פלוגתת רב ושמואל באומר הככר זה עלי כביאת בשר אימא ופסק רבינו כרב להחמיר דאסור, אך הירושלמי מדמה זה להאומר קונם איני משמשך דמשועבד לה ואפ"ה לרב אסור יעו"ש, וזהו בעצם פלוגתת ת"ק ור"ג לקמן פרק ואלו נדרים שלא אציע לך מטתך כו' אין צריך להפר ר"ג אומר יפר שנאמר לא יחל דברו ומייתי הך דקא מייתי בירושלמי אליבא דרב הך דתניא דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור ושם לא פסק רבינו כר"ג וע"כ כמוש"פ בס"ד ודלא כהמראה פנים עיי"ש ודוק:

הלכה יז

אינו יכול לחזור [**בו**] [**אם אחר כך**] **קדם וזכה** [**כצ"ל**].

ונושאי כליו סברו שהוא ר"ת (אלא אם כן) ונדחקו. ולשונו מזוקק.

פרק ג

הלכה ג

כיצד המתפיס בנדרים כו' ואני כמותך בתוך כדי דבור כו'.

ברור דבנזיר שאמר ואני כמותך ודאי דלא בעי שיהא תוך כדי דיבור דענין נזירות הוא חלות קדושה על גוף האדם כמו שחלה קדושת כהן על הכהן כן חלה על הנזיר קדושת נזיר וגופיה קדוש לכן כי אמר ואני כמותך דהוי דיבור שלם דיחול עליו קדושת נזיר כמו על הנודר בנזיר. אבל נדר הלא חלה קדושה על החפץ ויש מעילה בקונמות אבל על הנודר ליכא איסור וקדושה רק דרמי עליה דגברא איסור בל יחל כמו שמצוה על כל האיסורים שבתורה, אבל לא נעשה שנוי וקדושה יתירה על גוף האדם לכן בעי שיהא תכ"ד דאל"כ לא משמע מאני כמותך מובן שלם שיהא על הנדר דהוי רק איסורא וקדושה דחפצא, ועיין בר"ן שבועות בשמועה דמתפיס בשבועה, ופשוט דואני כמותך בנזיר הוי כמתפיס בחפצא בנדר וכמש"א ראשי נזיר כבדי נזירה וכל דבר שהנשמה תלויה בו ה"ז נזיר ופשוט. וחתני שיחי' העיר מתוספתא דדמאי פ"ח ראה אחד שהפריש תו"מ ואמר הריני כמה שאמר זה דבריו קיימין ר' יוסי אומר בסמוך תוך כ"ד [כנוסחת הגר"א] יעו"ש:

הלכה ה

ולאחר שנים אמר כו' כיום שמת בו אביו וכו'.

שם בסוגיא כיום שמת בו גדליה והוא שנדור ובא מאותו היום, והנה הרב מחנה אפרים סימן י' הקשה על מה שפירשו תוס' שבועות (דף כ' ע"ב) דהא דאמר בגמרא סד"א כיון דכי לא נדר נמי אסור כי נדר נמי כו' והאי לאו מתפיס בנדר הוא קמ"ל כיון דמדרבנן הוא דאסור כי נדר נמי חייל איסור בל יחל היינו דאי הוה דאורייתא אע"ג דחייל עליה נדר מ"מ כי מתפיס ביה מתפיס בדבר האסור מקריא יעו"ש. והקשה מנותר של עולה דאמרינן דאסור דהוי מתפיס בדבר הנדור ומהך דבכור שסובר שדבר הנדור הוי אי מצוה להקדישו ואי מתפיס ביה חייל נדרא. ובמכ"ת נעלם ממנו שכבר עמדו רבותינו בעלי התוס' בנדרים על הך דנותר של עולה, וכתבו שם א"נ שאני הכא דדבר האסור דהשתא לא חייל כ"א מכח קדושת הנדור דמעיקרא. ולפי תירוץ שני ניחא ההיא דשבועות פ"ג עכ"ל וכוונו בזה לתרץ קושיית המחנה אפרים. וקושייתו מבכור לק"מ דהתם הוא הנדר שיהא קדוש בבכור אותו קדושה שקדוש בלידתו. ומלבד כ"ז לק"מ דיום גדליה אם הוי אסור דאורייתא תו כי מתפיס ביה הוי מתפיס בדבר האסור דאיסור שבו הוא לכל העולם, והאיסור הנדור שבו אינו רק להאיש הזה לכן כי מתפיס ביה במידי דאיסורו לכל העולם מתפיס משא"כ בנותר של עולה ובכור, וזה פשוט. ויצא לנו מזה אם נדר מיוהכ"פ והתפיס בו מתפיס בדבר האסור הוי ולא חל נדרא. ועיין מש"כ עוד בזה חידושי למסכת שבועות יעו"ש:

הלכה ו

והרי התפילין אסורות בנטילה עליו כו'.

יש להסתפק אם נדר חל רק על מידי דהנאה הא אם נדר מן צרור לבלי לזרקו לים כגון שאומר צרור זה עלי לזרקו לים מי מתסר. וכפי הנראה דכהאי גוונא לא חייל דעל מה מתפיס על חפצא הקדש, והא דאם אמר לולב זה עלי וכדומה אסור שאני תמן דהא שוה ממונא לכולי עלמא דלמצותיה מיתבעי בדמים אע"ג דלאו ליהנות ניתנו בכ"ז חשוב למיתפס ביה איסור חפצא. ואם כי הר"ן הביא בשם הצרפתים (בדף ט"ז) להיפך דאם אסר זריקת צרור אסור יעו"ש לדעתן נראה כדכתיבנא [וגדולה מזו כתבו תוס' ברה"ש (דף כ"ח) דבאמר תקיעת שופר עלי מותר ג"כ ותמיה מ"ש מנטילת לולב עלי] ופוק חזי בשבועות פ"ג (דף כ"ה) ואחד דברים שאין בהן ממש כו' שאזרוק צרור לים כו' תרי גווני משמע שאין בהן ממש כגון שינה ומשמע שאין בהן הנייה כגון שאזרוק צרור לים עכ"ל רש"י ואח"כ מייתי הגמרא ת"ר כו' וחומר בשבועות מבנדרים כו' על דבר שאין

בו ממש כו' משא"כ בנדרים, הרי מפורש למבין דהך דכיילא משנתינו בדינא דאין בו ממש בשבועות כמו זריקת צרור ליתא בנדרים כלל, וזה ראיה נכונה. [אח"ז ראיתי להר"ן בשבועות שנדחק מאוד בזה יעו"ש]. וכן מוכרח לגירסת ר"ח שמחקה רש"י כי קתני מידי דחייל אמידי דאית בה ממשא כו' שבועה דחיילא כו' כגון שאזרוק צרור לים כו' הרי מפורש דהקדש לא חיילא אמידי דלית ליה הנאה כמו שאזרוק צרור לים וכן קונם דמועלין בו כמו הקדשות לא חיילא על זה ופשוט:

עוד ראיה מוכרחת מהך דתניא לקמן ריש ואלו נדרים פ"א ושלא אשמש מטתי יפר כו' שלא אציע לך מטתך ושלא ארחוץ פניך ידיך כו' הכוס א"צ להפר ומוקי כגון שאמרה הנחת תשמישך עלי, וא"כ קשה דהוה מצי למכללינהו בחדא גוונא פניך ידיך עלי מלרחוץ אותם מטתך מלהציע לך כוסך מלמזוג, וע"כ דבכה"ג דלא שייך הנאה לה כלל ואין זה ענין שוויא כלל בחפץ הנאסר לא יתכן שיתפס עליו שם איסור או קונם כלל דאין זה דבר בגוף החפץ ושום שויא בו משא"כ בלולב ותפילין שכל דמיו ושוויו למצותו וזה ברור:

פרק ד

הלכה ג

וכן נדרי זרוזין כו' ורצו בשלשה דינרין כו' לפי שכל אחד מהם לא גמר בלבו ולא נדר אלא כדי לזרז [את חבירו] ולא גמר בלבו.

בזה כייל לן רבינו דין הירושלמי שהביאו הר"ן בד"א בשאין מעמידין אבל מעמידין צריכין היתר חכם, שז"ל ולא גמר בלבו הא אילו אומר שגמר בלבבו נדר הוי. ושם בירושלמי תלמידו דר"ח בר לולייני אמר ר' יודן שאילו היה אומר זה בסלע וזה אומר ליתן לו בשלש וזה אומר בשקל מעמיד מאחר שבטל דינר זה על זה יבטל עוד דינר אחר אצלו ויתנו לו בשנים, וצ"ל כך, שאילו היה אומר זה בסלע וזה אומר בשקל וזה אומר ליתן לו בשלש מעמיד מאחר שבטל דינר זע"ז כו' ויתנו לו בשנים, וכוונתו שמעמיד שלא נתכוון ליתן לו פחות משלשה דינרים תו אמרינן כיון שהוא אמר קונם שאיני פוחת מן הסלע ולסלע לא נתכוין רק לזרז תו גם על פחות מג' דינרים הוי זרוזין ומותר ליתנו אפילו בשנים כדברי הלוקח שלא נתכוין זה רק לזרז הלוקח שיוסיף בשויא, ולא דמי להך דפסק רבינו גבי מסרהב בחבירו ואמר טיפת צונן כו' שאסור באכילה כו' דהתם עיקר נדר מוכיח שלאסור אכילה ושתיה נתכוין אבל כאן הרי הנדר אינו רק לזרוזי רק שאומר שבלבו היה להעמיד שלא ליתן פחות מג' דינרים והוא הא אמר שאיני פוחת מסלע, א"כ

לענין שלש דינרים הוי דברים שבלב ולא חייל נדרא כלל וז"ב בפירוש הירושלמי, ולמדנו מן הירושלמי שאפילו בשנים מותר ליתן כדברי הלוקח ועיקרו של נדר אינו מוכיח כלל ע"ז ולא דמי להך דאוסר טיפת צונן שפסקו רבינו שאסור באכילה ושתיה, והר"ן הביא מחלוקת בזה והב"ח כתב שנהגו העולם להתיר ומנהגן הוא מירושלמי הנ"ל ודוק:

והנה שם בסוגיין אמרת לן משמיה דר"י נשיאה מאן תנא ד' נדרים ר"י היא דאמר כו' אלא להפלאה רבא אמר אפילו תימא רבנן מי קתני שניהן רצו שניהן רוצין קתני, והפירוש בקדמונים מגומגם מאוד. ולדעתי נראה הפירוש כך, דבפרק זה בורר (דף כ"ה) אמר על הך דמשחק בקוביא דהוי אסמכתא ר"י משמיה דר"ט כו' שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה, אלמא לר"ט דכי תלי תנאיה במידי דלאו בידיה ולא ידע לה אפ"ה הוי אסמכתא ולא אמרינן מספיקא גמר ואקני עכ"ל רש"י, הרי דכל שלאו בידו אמר ר"ט דאין זה נזיר אבל האומר אם אלך למקום פלוני שבידו הריני נזיר או אם הלכתי למקום פלוני גם ר"י משמיה דר"ט מודה ולכן כאן דהוי בידו שלא ימכור פחות מסלע ואם ימכור פחות מסלע יהי' קונם אמאי לא חייל נדריה, ולכן ברור דהפירוש כן דהמוכר סבור בדעתו שאם בדעת הלוקח שלא ליתן רק שקל אז אוסר על עצמו אם יתנהו פחות מסלע ואחרי זה כשנתן הלוקח עבור המקח ג' דינרים באופן כזה לא רצה לאסור, וכן אמרינן שהלוקח מעיקרא לא כוון לתת ג' דינרים רק באופן שהמוכר ירצה דוקא בסלע אז אוסר אם יתן טפי משקל אבל אם מעיקרא לא רצה המוכר רק בג' דינרים אז לא היה אוסר עליו, וכיון שכן עכשיו ששניהם רצו בשלשה דינרים ואימור קודם היה מתכוין לתת שקל דוקא ואמאי לא הוה נדרא וצ"ל דכר' טרפון והכא בתנאי דלאו בידו רק אם חבריה האומר שקל נתכוון דוקא לשקל ואז יאסור במקח אם יתן פחות מסלע, ומשני רבא שניהן רוצין קתני דמשמע דגלוי בשעת הנדר דאינו מתכוין ליקח בעד החפץ סלע רק שלש דינרין והוי כאין פיו ולבו שוין וגלוי לכ"ע באופן דלא הוי דברים שבלב שלג' דינרים הוא רוצה ולכך לא הוי נדרא כלל דהוי כמו דאמר קונם שאיני פוחת לך מן ג' דינרים ודוק:

ונדר זה (שלו לאכול) [שלא יאכל] כו'.

נ"ב תוספתא מפורש בריש פרק ב' והוי דומיא דמוכר לוקח יעוי"ש.

הלכה ז

בין קדשי מזבח.

נ"ב שבועות (דף כ"ה) והרי הקדש דאיתא בשאלה ע"ש, וכן מוכח בנדרים (דף ע"ח) בשחוטי חוץ למאי הלכתא שישנן בשאלה בהקדש ועיין ר"ן שם ודוק ועיין ריטב"א

במכות שם ודבריו צ"ע, ובמס' בכורות (דף ל"א ע"א) ורואה את קדשיו דאי בעי מיתשל עלייהו יעו"ש. (נ"ב. וביבמות דף פ"ח):

הלכה טז

שהרי לא קבע הימים בתחלת הנדר.

פירוש אע"ג שקבל אח"ז בתפלת מנחה להתענות מחר כיון שבתחלת הנדר לא קבע וכן ברא"ש. ונראה דדומה לאותה הלכה שבפרק י"ז ממעשה"ק ה"ג שנאמר כאשר נדרת ולא כאשר הפרשת יעו"ש בגמ' דלרש"י בזו להביא במחבת ג"כ הדין הזה כיון דבתחלת נדרו לא פירש כן הכא אחר נדרו בתחלה ולא אחר פירושו ודוק ויעוין ירושלמי מגילה פ"א ה"ז אמר הרי עלי וחזר ואמר הר"ז יעו"ש:

פרק ה

הלכה ב

אמר לשמעון הרי אתה עלי חרם או הריני אסור בהנייתך כו' שהרי חלל דברו.

וכן בראובן שאמר לשמעון הריני עליך חרם אם עבר ראובן וההנהו לשמעון לוקה משום בל יחל דברו כמבואר לקמן פ"י הי"ב ואם הלכה לפני הפסח והר"ז מהנה אותה הרי זה לוקה אבל בנהנה המודר המודר אינו לוקה כמוש"כ רבינו כאן, והנה רבינו נסים השיג עליו מהא דאמרו למעול נותן הא לא אסורה ליה, ובזה יפה כתב הלח"מ דלא דמי מעילה לבל יחל מעילה שהוא על החפץ שהוא הקדש אינו רק להנאסר אבל בל יחל שהוא איסור גברא הוא להמדבר וז"פ. אולם מה שהקשה הר"ן מהא דאמרו בנדה (דף מ"ו) לזדון בל יחל ומוקי כגון שהקדיש הוא ואכלו אחרים דלוקין משום בל יחל, לאו ראיה דהגמרא נקטא מילא דפליגי ביה אמוראי וכי פליגי לענין הקדש ומשום זדון דמעילה אבל כאן מיירי שאסר הככר עליו ואכל הוא לכשיגדיל דעובר משום בל יחל, וכי"ב מוכרח הר"ן לפרש לדידיה הך דזדון שבועה עיין תוס' שמה, ובפרט לשיטת רבינו דזדון שבועה משכחת כפשטיה בהשביע את אחרים עיין פ"ה מהלכות שבועות ה"ד נקטיה משום זדון שבועה:

אולם ראיה עצומה לדעת רבינו מהך דתניא בתוספתא פ"ב המודר הנאה מחבירו ומת עושה לו ארון ותכריכים וחלילין כו' שאין הנאה למתים יעו"ש. ואם נימא שאין המדיר עובר כלל אם ההנה להמודר דרק המודר עובר, א"כ איך תני כאן דינא דמת פשיטא אף אם יש הנאה למתים הרי במתים חפשי ואיך שייך איסורא או היתירא גביה. ואין לומר דאיכא משום לועג לרש לכן קאמר משום דאין הנאה למתים וכיון דבכה"ג דליכא

הנאה גם לחי שרי תו ליכא גם משום לועג לרש כמו שפירש הרשב"ם בנדה (דף ס"א) בתוד"ה אבל עושה אותם כו' יעו"ש, זה אינו דכבר דחו תוספות שמה, ועוד הכא לא שייך לועג לרש כיון דלכו"ע מידי דהיתרא נינהו ורק לדידיה הוי אסורים, ובר מן דין תנא דידן היתרא דדין מודר קא אתי להשמיענו לא דינא דלועג לרש. ועל כרחין דדעת רבינו עיקר דעובר המדיר אם ההנהו להמודר ואם היה הנאה למתים והיה להמודר הנאה תו עבר המדיר משום בל יחל דברו וקמ"ל דאין הנאה למתים ומש"ה שרי המדיר לעשות כל צרכיו אחרי מותו וזו ראיה גדולה לדעת רבינו. ובזה פשוט הא דאמר הגמ' (בדף ל"ז) אלא למאן דאמר שכר שימור כו' בקטן דהמדיר אסור ללמדו בחנם משום דמהנהו, והר"ן נדחק לשיטתו משום דקטן אוכל נבילות הוא עיי"ש ודוק:

ובזה מחוור שיטת רבינו לקמן פ"ז ה"ה שנים שהיו שותפין בחצר ונדר אחד מהן שלא יהנה בו השני כופין את הנודר למכור חלקו והיינו משום דהמדיר יעבור בבל יחל אם יהנה חבירו ואיהו יעשה איסורא לכן לדידיה כייפינן למכור חלקו, ובפרט באוסר הנייתו על חבירו שאפשר שחבירו אינו עובר כלום בהנייתו ממנו כמו שנסתפק המשל"מ בפ"ד מהלכות מעילה דדוקא באוסר דבר המסויים יש מעילה בקונמות אבל באוסר הנייתו לא וא"כ רק המדיר יעבור על לאו דב"י דברו ולכן לדידיה קנסינן [זכר לדבר מקדושין (דף נ"ה) מסתברא כל היכי דאיכא איסורא התם קנסינן] ודוק. ומצאתי חבר לרבינו רש"י ביצה (דף ל"ט) המודר אסור כו' דה"ק ממוני עלך הקדש הרי אתה עלי חרם הכי קאמר ליה כו' הלכך הנודר אסור ליהנות כו' דכתיב לא יחל דברו כו' הרי דבמודר ליכא בל יחל כיון שלא דיבר מאומה רק הוי כנהנה מן ההקדש דלדידיה אסור, ודוקא באוסר נכסיו איכא מעילה משא"כ באוסר נכסי חבירו ליכא מעילה ועיין משל"מ הלכות מעילה בזה, לכן פירש בסיפא משום בל יחל:

אך לפ"ז הא דאמר (בדף ט"ו) הלכה לפני הפסח אסורה ולוקה קאי על הבעל המדירה וכמוש"כ רבינו בפירוש בפ"י א"כ הא דאמר לא הלכה איסורא בעלמא ג"כ על המדיר קאי דאיהו אסור להנות אותה, וא"כ יש להבין אמאי אי דחש שמא תלך אח"כ הלא לפי שיטת קדמאי שהביא רבינו נסים בפ"ג (דף כ"ד) דאם אמר נכסי אסורין עליך אם תלך למקום פלוני יכול לומר לא איכפת לי שלא הייתי סבור רק להשלים רצוני ועכשיו שאיני חושש כבר נשלם רצוני וא"כ יכול למחול ולומר לא איכפת לי אם תלך לבית אביך ואמאי אסור להנות אותה הא בידו למחול, ודחוק לומר דכל זמן דלא מחיל אסור להנותה שמא תלך לבית אביה טרם שימחול וכי הלכה תו נאסרה בהנייתו למפרע. ובאמת בדברי רבינו לקמן נראה דמפרש האיסור עליה וטעמא דמיתסרא משום מעילה

בקונמות דדבר זה שייך על המודר דלדידיה אסור. אמנם המשל"מ נסתפק באוסרו בהנייה דהוי דבר שאינו מסוים אם שייך מעילה יעו"ש, ובתוספות חדשים בשיטה בפ"ק דמנחות בדפוס ווילנא החדש כתבו דמשו"ה בקדשים קלים אסור ליהנות מה"ת משום לא יחל דברו ולרבינו לא שייך זה רק על המדיר לא על כולי עלמא ודוק:

וצ"ע לפי שיטת הרז"ה ורבים מהקדמונים דאע"ג דנדר חל לבטל את המצוה לא חל לקיים המצוה כמו הנודר מנבילות וטריפות דאין איסור חל על איסור, א"כ בהדיר אחד את חבירו מנבילתו וטריפתו אפשר דחייל לשיטת רבינו דהוי איסור מוסיף מיגו דמתוסף איסורא לגבי מדיר דקאי בבל יחל איתוסף איסורא לגבי מודר ואי אכיל קא מעיל למ"ד יש מעילה בקונמות. ואע"ג דבלא"ה עבר משום לאו דלפ"ע, ז"א דדוקא במאכילו בידים אבל בההנהו לדעתו ודאי דליכא לפ"ע אם אינו מוחה בו מה"ת ובפרט היכי דמצי שקיל אחרינא, אבל לאו דבל יחל מתוסף שפיר ודוק בכ"ז:

הלכה יא

נאסר בבשר זה או ביין זה ונתבשל עם הירק כו'.

רבינו לא הביא בשאני טועם דינא דאם נתבשלו עם דברים שנותנין בהן טעם אי אסור והטור השווה אותן למשקין היוצאין מהן דאסורין מספיקא, וכן נראה בגמרא דקא פשיט על משקין היוצאין מהן מבצים שנתבשלו עם הבשר. אולם אפשר דרבינו סובר דדוקא באלו שפיר פשיט דאסור דאפילו חליפין וגדולין אסור אבל בשאני טועם דחליפין וגדולין בדבר שזרעו כלה מותר אפשר דרק משקין היוצאין מהן אסור דכוונתו על כל מה שנתהווה ממנו הא מה שנבלע בדבר אחר לא אסיק אדעתיה לאסור דבר אחר בשבילו, וכן כתב הלח"מ. אבל נרגש מהא דתנן אמר קונם יין שאני טועם ונפל לתבשיל אם יש בו בנו"ט ה"ז אסור הרי דבשאני טועם אסור בטעם שנתן בתבשיל, אך לפ"ז תגדל הפליאה על הגמרא דלא פשטה מהך משנה דבשאני טועם אסור במשקין היוצאין מהן דחזינן דאסור בתבשיל שיש בו טעם יין עכ"ד. ובמחכתה"ג לא עמד על טעם הדבר, שהרי הרשב"א בחידושיו לחולין בסוגיא דזרוע בשלה הביא בשם רבוותא בעלי התוספות דהא דדייק דמדאסור בשר בחלב דטעמו ולא ממשו דבר תורה הוא דיוק מאיסור החלב שאינו נפלט לתוכו רק טעם הבשר הא מן הבשר לא מצי לדייק כיון שנפלט לתוכו גוף החלב אעפ"י שמתפשט על הבשר בכ"ז טעמו וממשו קרינא ביה, ולנידון דידן פשיטא דדוקא על משקין היוצאין מהן כמו יין מן ענבים ודבש מתמרים ושמן משומשמין הא ביין שנתערב עם תבשיל הרי נבלע גוף היין אעפ"י דאינו ניכר רק טעמו אסור בשאני אוכל ושאני טועם, רק כי פשיט הגמ' על אלו אם אסור במשקין היוצאין מהן הא פשיט

מבצים שנתבשלו עם הבשר דטעמו של בשר קא נפיק ולא ממשותו. וזה מדוייק בלשון הר"ן שבד"ה אמר ר' יהודה בזמן שאמר בשר זה עלי כו' ואסור ביוצא ממנו, משא"כ במשנה דקונם יין שאני טועם ונפל לתבשיל פירוש דכיון דאמר שאני טועם כו' אפילו ע"י תערובות כו'. וכן כי פשיט הגמרא מציר היוצא מן הדגים וכיו"ב שטעמו ולא ממשו הוא. נמצא דלשיטת הטור ג"כ נפ"מ דביין שאני טועם ונתבשל ונתן טעם בתבשיל אסור בודאי ולוקה עליו וז"פ, [ועיין בהגהות רעק"א בשו"ע]. ופוק חזי לרבוותא קדמאי הביאם הריטב"א בהלכות רמב"ן שרצו לומר דקונם יין שאני טועם אסור בתבשיל שיש בו טעם יין אף אם נתערב קודם שנדר מן היין אע"ג דבדגים שאני טועם שנינו דמותר בציר שיצא מהן כבר וע"כ משום האי טעמא דכאן איכא טעמו וממשו, ואם כי הטור לא זכר זה מ"מ שפיר איכא חילוק בין טעם יין לטעם בשר בבצים וכדפרישית ודוק:

ובדברי רבינו יש דיוק נפלא מאוד שכתב נאסר בבשר זה הרי דכתב נאסר ובהלכה י"ב כתב נתערב יין זה שאסרו על עצמו ביין אחר, דייק שאסרו על עצמו, והוא מפני שאם אסר אחד על חבירו יין זה אין זה דבר שיש לו מתירין דהא על הנאסר אין בידו להשאל על הנדר ולהמדיר אינו אסור. ואף לשיטת רבינו דהאוסר פירותיו על חבירו אם ההנה המדיר להמודר המדיר לוקה, בכ"ז לדידן דיש מעילה בקונמות מאן מעל הלא המודר וכמו שמפורש (בדף ל"ה) באומר ככרי זה עליך דמקבל מתנה מעל לכשיוציא ולא הנותן דלדידיה לא אסירא וכן פסק רבינו בפ"ד מהלכות מעילה, וכיון דלהמודר אינו אסור ומיבטל בטיל תו המדיר שרי להההנותו וז"ב, וחילוק זה נזכר בשו"ת מוהרימ"ט סימן ה' בח"א ודברי רבינו מורים ע"ז בדיוק גדול:

וכיון שזכינו לזה נתבארו דברי רבינו לקמן הי"ו האוסר פירותיו על חבירו כו' הרי גידוליהן וחלופיהן ספק דתמה הראב"ד דעל הגדולין לא בעי רק על החלופין משום דהוי דבר שלב"ל ואין אדם אוסר דבר שלב"ל על חבירו. ובאמת הוא א"ש דגם הגדולין בדבר שזרעו כלה הרי אינם בעולם ולאו מינה קא רבו ובכל האיסורים מותרים רק דהוי כמו חלופי הקדש שבאין חלופי העיקר, אבל סתימת רבינו צ"ע דבאין זרעו כלה הרי מעורב בהגדולין ולא שייך דבר שלב"ל וכן כתב הלח"מ. אמנם לפ"ז א"ש דכיון שאסר פירותיו על חבירו הרי לחבירו הנאסר בהן לא הוי דבר שיש לו מתירין וצריך להיות הגדולין מבטלין להעיקר וכמוש"כ בהלכה ט"ו דצריך להיות הגדולין מבטלין לעיקר רק דמשום דהוי דבר שיש לו מתירין וכאן באוסר פירותיו על חבירו הוי דבר שאין לו מתירין ותו גם הגדולין מבטלי להעיקר רק דגדולין אסורין כמו בזרעו כלה דהוי כחליפין. ולפ"ז באוסר פירותיו על חבירו צ"ע אם בדבר שאין זרעו כלה אסור בגדולי גדולין כיון דבטלי

נמצא דבר שאין זרעו כלה עם זרעו כלה שוים או לא פלוג אבל דברי רבינו מזוקקים. ובזה א"ש מה דאמר רמי ב"ח או דילמא משום דחלופין כגדולין דמי לא שנא הוא ול"ש חבירו, ומוכח דבגדולין פשיטא ליה והיינו בדבר שאין זרעו כלה, משום דאיהו סובר לקמן דגידולין אינן מבטלין להעיקר בכל האיסורים ומשה"ט אסורים בקונמות לא משום דשיל"מ וכמו דמותיב לקמן (דף נ"ט) מהך משנה דקונם יעו"ש והבן. משא"כ לדידן דקיי"ל דגדולין מבטלי להעיקר ורק בקונמות משום דבר שיש לו מתירין כדמשני ר' אבא, א"כ באוסר פירותיו על חבירו דלא הוי דבר שיש לו מתירין וכמוש"ב תו אתו גדולים ומבטלים להעיקר ורק גדולים אסורים דלא גרעי מגדולי דבר שזרעו כלה ותו הוי דבר שלב"ל כמו חלופין וכמו שפרשנו בס"ד ודוק. אך הראב"ד הקשה אמאי בדבר שזרעו כלה הגדולים אסורים הא הוי זה וזה גורם, ותירץ הכס"מ משום דדבר שיש לו מתירין חמור. ולפ"ז באוסר פירותיו על חבירו לא שייך זה. וראיתי תוך דברי הלח"מ שהעיר בסברא זו דלהנאסר לא הוי דבר שיש לו מתירין אך לא הרגיש בישוב דברי רבינו ודוק. אולם דע דבדבר שאין זרעו כלה לא שייך זוז"ג דמיניה קא רבו ממש ועיין תוספות ע"ז (דף מ"ט) ד"ה שאם נטע והבריך כי' ובד"ה שאח"ז וראה בר"ן (דף נ"ז) ד"ה ורבו גדוליו כו' ובתוספות ואכמ"ל:

פרק ו

הלכה ה

היה שמעון כהן הרי הוא מותר להקריב קרבנות ראובן שהכהנים שלוחי שמים הן ואינם שלוחי בעל הקרבן.

הנה בירושלמי על הך דפורע חובו שלא מדעתו דאמר דתליא בפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים אם פורע חובו של חבירו חייב לשלם הלוה למי שפרע בשבילו, וקאמר עד כדון בשבע"ח כו' בע"ח דוחק כו' תדע לך שהוא כן נישמיענה מהדא דתנינין ומקריב עליו קיני זבין וקיני זבות כו' חטאות ואשמות כו' הרי מפרש דהכהן רשאי להקריב עליו גם קרבנות משלו והוי כפורע חובו של חבירו, מיהו דוקא קדשי קדשים הא קדשים קלים לא מסתברא דהוי כמאן דיהיב ממון לחבריה כיון דממון בעלים הוי, אבל בקדשי קדשים אף לר"ש דקדשים שחייב באחריותן לענין אונאה ונזיקין וכיו"ב מקרי ממון רעהו, לא אמרינן דמפיש ממונא דחבריה המודר, דדוקא כי ליתנהו בעינייהו אמרינן דכממון דמי הא כל כמה דאיתנייהו בעינייהו הוי ממון גבוה וכמו דאמר בפ"ק דפסחים (דף ו') והמוכר עולתו אף בחייב באחריותן לא עשה ולא כלום וז"פ. אמנם נ"ל דאע"ג

דבהא קיי"ל כהירושלמי דשרי להקריב משלו על של מודר דהוי כפורע חובו מ"מ זה דוקא במחוסרי כפרה כקיני זבין וזבות וחטאות ואשמות של מצורע דבזה הא קי"ל דאין צריכין דעת שכן אדם מביאן על בניו ובנותיו כשהן קטנים, ואף אם עושה מדעתו ג"כ שרי כיון דלאו שליחותיה עביד דשלוחא דרחמנא הוא ולאו דעתו צריך והוי כפורע חובו של חבירו מדעתו דשרי, הא בשאר קרבנות שצריכין דעת ואם מפריש עליהן שלא מדעתן לא יצא א"כ כי מקריב קרבנות משלו על המודר מדעת המודר הוי כאילו המודר נוטל בממונו של חבירו ופורע חובו. וגדולה מזו מצאנו לחד מ"ד דבשנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר לא יחזיר אבידתו משום דקא נהנה פרוטה דרב יוסף, אע"ג דאין לך מבריח ארי גדול מזה שמבריח העני ממנו, וגריע טפי מהך דפורע חובו דאינו נחסר המדיר ממון רק בגרמא דהחזרת אבידתו נהנה מה שנפטר מן העני בכ"ז הוי אסור לכו"ע אי לאו משום דלא שכיח, משום דע"כ לא שרי מבריח ארי רק שבלא המודר נעשה זה הא כשהמודר נוטל נכסיו של פלוני ומבריח ארי ממנו אסור וא"כ כאן כיון שבלא דעתו של המודר לא סגי הוי כאילו המודר נוטל ממון של הכהן המדירו ופורע חובותיו וזה ודאי אסור. וכיו"ב כתב הר"ן לקמן פרק השותפין (דף מ"ז) ד"ה והוי יודע דכי תנן כו' אם מת לא יירשנו כו' דנהי דאמרינן לעיל דמבריח ארי מנכסי חבירו הוא היינו כשאחר פורע חובו של חבירו שלא מדעתו אבל מדעתו ודאי אסור כו'. ולפ"ז א"ש מש"כ רבינו להקריב קרבנות ראובן, הא קרבנות משל שמעון לא שרי רק של מחוסרי כפרה וכדפרישית:

ולפ"ז א"ש הגירסא שמחקוה המפרשים בסוגיא דתורם משלו על של חבירו צריך דעת כו' ת"ש תורם כו' לדעתו במאי עסקינן אילימא מן בעל הכרי על של בעל הכרי ולדעתו דמאן אילימא לדעתו דיליה מאן שויה שליח אלא לדעתו דבעל הכרי הא קא מהני ליה דקא עביד שליחותיה אלא משלו על של בעל הכרי ולדעתו דמאן אילימא לדעתו דבעה"ב הא קא מהני ליה אלא לדעתו דנפשיה כו' וא"א צריך דעת הא קא מהני ליה אלא לאו א"צ דעת, דהלשון כפול ומיותר. ולפ"ז הכוונה אילימא לדעתו דבעל הכרי היינו שאומר בלשון שליחות כמו כל השומע קולי יתרום הא קא מהני ליה פירוש דשליחותו קא עביד ואע"ג דאין צריך לשליחות בכ"ז כיון שאומר לו להרים בלשון צווי ועושה שליחותו שפיר קא מהני ליה אף אם אין צריך דעת של בעל הכרי כלל דמטעם מה אין צריך דעת מפני שזכות הוא לו וסתמא ניחא ליה לכן כי עביד בשליחותיה שפיר אסור, ועוד דרוב פוסקים ומהם הרמב"ן וכן סתם השו"ע להלכה דאף במלמדו מקרא והוא שלא יאמר לו ללמדינו, וכן במשיאו בתו בוגרת ומדעתה פירשו הר"ן ורשב"א שאם עשאו החתן שליח לדבר עמה אסור דהא קא מהני ליה ועיין רשב"א ורא"ש בפסקיו ובהגהת רמ"א

סימן רכ"א סעיף ב', ותו אמר אף כי תאמר דמדעתא דנפשיה היינו שלא אמר בלשון צווי רק שאמר כל הרוצה לתרום יבוא ויתרום וכיו"ב דאין זה לשון צווי רק לשון שמי שירצה א"כ כי קא עביד מחמת רצון נפשו עביד, בכ"ז אם אמרת צריך דעת הא קא מהני ליה, פירוש שאף אם תאמר דפורע חובו של חבירו והוי כמבריח ארי בכ"ז אם צריך דעת הרי הוי כאילו המודר בעל הכרי נוטל פירות התורם ופוטר עצמו בפירות של תורם מהפרשת תרומה ומבריח ארי מממונו בממון חבריה ואסור, ודוקא פורע חובו דלפרעון לא צריך דעתו הא כיון דצריך דעת אסור ומשני משל בעל הכרי על של בעל הכרי ובאומר כל הרוצה לתרום כו' ודוק היטב:

הלכה ז

ומלמדו תורה שבע"פ שהרי אסור ליטול עליה שכר אבל לא תורה שבכתב כו'.

הר"ן כתב דמלמדו תורה הוא משום דמצות לאו ליהנות ניתנו. והנה קשה לפ"ז לרב יהודה דסבר בר"ה פרק ראהו ב"ד התוקע בשופר של עולה לא יצא דמצות ליהנות ניתנו איך יוקים משנתינו דמלמדו מדרש כו' וכבר הקשה כן בספר טורי אבן עיי"ש באורך. לכן נ"ל דטעמא, דכל שאינו מרויח לו בממון כלל רק הנאה שמלמדו וכיו"ב אם המדיר עביד מצוה ואדעתיה דנפשיה משום מצוה דיליה ובגרמא דמצוה דיליה קא מתהני אידך שרי דנחשב עשיה זו להנאת המדיר טפי מן המודר, ומשו"ה בנכסי מבקר אסורים על החולה שרי לבקרו וכמוש"כ הר"ן לקמן (דף ל"ט) ד"ה אי בשנכסי מבקר אסורים על החולה אפילו יושב נמי דעומד מ"ט שרית ליה משום דמבקר מצוה דנפשיה עביד ונהי דחולה מתהני ממילא שרי כו' הרי התם שהחולה נהנה ואפ"ה כיון דהמדיר מצוה קא עביד שרי, ה"נ שהוא קא עביד מצוה ללמדו בחנם והמודר נהנה ממילא שרי דמה אני בחנם אף אתם נמי בחנם ואם אין נוטלין שכר על המקרא שרי כמו במקום שאין נוטלין שכר על הישיבה דאינו מהנהו במה דאינו נוטל דמים כיון דכך המנהג שלא ליטול והנאתו שלומד אצלו או שמתבקר ממנו הלא המדיר משום מצוה קא עביד, וכן מחזיר לו אבידתו אע"ג דמתהני מגופיה שמחזירו בכ"ז כיון דמשום מצוה קא עביד שרי ודוק:

שוב מצאתי בשיטה מקובצת דברים רבים לראשונים והריטב"א כתב כדברי. אולם הרשב"א כתב בטעמו משום דכמו דאמרינן דמן חיותיה לא אדריה כן הכא במבקר ומלמדו מדרש דמן מצוה דיליה לא אדריה כיון שהוא נהנה שעושה מצוה בשמבקרו ומלמדו, רק חילק היכי שאין ההנאה נמשכת אחר המעשה שרי אבל היכי שהנאתו נמשכת אחר כך כמו במי שאין לו מה שיאכל דאסור ליתן לו לאכול דהנאה שלו נמשכת אחרי עשיית מצוה של המדיר אסור. ואם כי הדברים חריפים אך א"כ לפ"ז כי אמרינן

כל הני הילכתא דוקא בשאסר המדיר נכסיו על המודר שייך לומר שממצוה דיליה לא אדריה, אבל בשהמודר אסר על עצמו נכסיו של מדיר לא יתכן לומר סברא זו שממה שעביד המדיר מצוה לא הדיר את עצמו כמובן, ואטו נוקים כל הני סוגיא כשאסר המבקר על החולה, ועוד א"כ אמאי דחיק הרשב"א על הך דאין לו מה יאכל דהיכי דאזמניה על ככרו שאין הנאתו נמשכת אמאי אסור לוקמא בשהעני שאין לו מה שיאכל אסר על עצמו נכסיו של פלוני דאע"ג דהמדיר מצוה קא עביד אסור [ודחוק לומר דאיהו סבר כהר"ן דבזה שייך מן חיותיה לא אדריה כמו שדחה אותם בטו"ט המחנ"א סימן ס"ג עיי"ש, וראיתי ברשב"א לקמן שמסתפק בזה] וע"כ היכי דהמדיר מצוה קא עביד והמודר נהנה ממילא בלא חסרון ממון של המדיר ובלא תוספות ממון של המודר [דבאבידה מידי דנפשיה קא מהדר] אין זה הנאה כלל של המודר ובטילה ואינה נחשבת כלום לאסור בזה לעשות להמדיר המצוה דמשום מצוה דיליה קא עביד ודוק:

אולם אף להר"ן לא קשיא לרב יהודה, דהנה בירושלמי רמי הא דתנן פרק אין בין המודר ומרפאהו כו' אבל לא רפואת ממון שהוא רפואת בהמתו מ"ש ממחזיר לו אבידתו דשרי ר' יודן ור' יוסי ח"א כאן במדירו מגופו כאן במדירו מנכסיו פירוש דמדירו מנכסיו שרי להחזיר לו אבידתו דמידעם דנפשיה קא מהדר ומן גופו לא אדריה, כאן במדירו מגופו שנהנה מטורח גופו לכן אסור, [והקרבן עדה פירש על המודר ואינו במח"כ. גם הפ"מ במחכ"ת לא כוון יפה, וכלשון הזה נמצא גם בירושלמי ריש פרק המדיר יעו"ש דהפירוש שם כמו שפירשתי כאן ודוק] וח"א כאן בשיש לו מי שירפאנו כו' והביאו בפסקי הרא"ש, וא"כ רב יהודה סבר כהך מ"ד דמחלק בין מדירו מגופו בין מדירו מנכסיו וכאן הך דמלמדו מדרש מתני בהך דמחזיר לו אבידתו בחדא בבא ומיירי תרווייהו שמדירו מנכסיו לחודיה ולא מגופו לכן שרי ללמדו מדרש אע"ג שנהנה המודר דמצות ליהנות ניתנו בכ"ז הוא אינו נהנה מנכסיו רק במקום שנוטלין שכר ואיהו מלמדו בלא שכר הוי כנהנה מנכסיו וכמו שפירשו האחרונים בסימן רכ"א סעיף ד' עיין ט"ז ודו"פ דהוי כאילו קיבל ממנו השכר וחזר ונתנו לידו ודוק. אולם מגמרא דילן לא משמע לחלק כמוש"כ הרא"ש בפסקיו והך דקאמר בנכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה לאו דוקא וכוונתו שהדירו מגופו ג"כ ואפ"ה שרי וכדפרישית, דאל"ה איך ס"ד ללישנא בתרא דבנכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה דאסור להחזיר לו דקא מתהני ליה הלא אינו מהנהו מנכסיו רק מגופו שטורח בהשבתה, וע"כ דלאו דוקא נקיט נכסי וכוונתו שהדירו מנכסיו ומגופו ודוק. וצע"ק דברי הר"ן שם (דף ל"ד) שפירש הגמ' אלא למ"ד בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר נמי מיהדר אמאי תפול הנאה להקדש דהוי כמו זבינא

דרמי על אפיה דאע"ג שמתהני מנכסים מ"מ כיון דיכול להשיג ממקום אחר שרי, א"כ כאן שהיה השכר מצוי בידו שרי ליטול שכר בהשבתה, הא פירש הר"ן דבאומר נכסים אלו אסור אף בפחות ויתר שהנדר חל על הנכסים וכאן קאמר בשנכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר וכיון שאסר הנכסים שוינהו עליו כהקדש ואף לקנות ביותר מכדי שוין אסור וצע"ק ואכמ"ל:

הלכה יא

ואסור [ראובן] בגחלתו כו'.

נ"ב ביצה (דף ל"ט). (בית יוסף):

הלכה טז

ואסור לראובן להשאיל כו'.

בגמרא בשלמא לא ילונו דקא מהני ליה אלא לא ילוה הימנו מאי קא מהני ליה ובשלמא לא ילוה הימנו ולא יקח הימנו דקא מתהני מניה אלא לא ישאל הימנו מאי קא מתהני מיניה, עיין מה שפירשו רבוותא קדמאי. ולדידי נראה דזה פשוט דהלואה מ"ע מן התורה אם כסף תלוה חובה אבל שאלה לא מצאנו שיהא מצוה ודיקא נמי דהר"ן בתשובה כתב דהמשאיל ספר המשאיל מצוה קא עביד, וא"כ מתהני מפרוטה דר"י תו לא הוי כל הנאה שלו. יעוין ש"ך סימן ע"ב ס"ק כ"ט, וא"כ דכל שאלה הוי מ"ע ודאי איך יתחייב שואל באונסין, וא"כ נראה דלמאן דאסר לעיל (דף ל"ג) להחזיר מודר למדיר אבידתו משום דקא מתהני מיניה פרוטה דרב יוסף א"כ ה"ה גבי הלואה שמלוה למדיר בעת הלואה דמצוה קא עביד פטור מלמיתב פרוטה לעניא ולכן אסור ללוות הימנו, וזהו שאמר דלמאן דשרי לעיל (דף ל"ג) להחזיר אבידתו אף בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר, א"כ קשה הכא אמאי לא ילוה הימנו מדיר ממודר, ולמאן דאסר תמן להחזיר אבידתו למדיר א"כ כאן ניחא הך דלא ילוה הימנו אלא לא ישאל הימנו מאי קא מתהני ליה דבעידן שאלה לא מיפטר מפרוטה דעניא, ונכון:

פרק ז

הלכה א

שאם יטול שכר נמצא נהנה.

מדברי רבינו מוכח דדוקא משום הניית המחזיר הא כשנכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה לחודיה שרי להשיב אבידה ולקבל שכרו וכן פירשו הקדמונים, אבל בפירוש המשנה דעת רבינו דאף בזה אסור לקבל שכר דכיון שנוטל שכר השבת האבידה לפי

שלזה המנהג יצא מדין התורה כאילו החזירו מצד שמקבל שכר ממנו ונמצא מהנהו במה דמחזיר לו אבידה ששוה יותר מהשכר שקיבל. ולפ"ז א"ש גירסת הר"ן תנן מקום שנוטלין עליה שכר תפול כו' בשלמא למ"ד בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה אבל דבעל כו' לא מיהדר היינו דתני מקום שנוטלין עליה שכר כו' וכמו שפירשתי ואין צורך לאוקמי כגון שהמחזיר גברא יוקרנא ולא בעי לקבולי שכר על ההשבה רק דאסור לקבל שכר:

ולפ"ז א"ש טובא דברי הגמרא לקמן (דף מ"א) ומרפאו רפואת הנפש אבל לא רפואת ממון מאי רפואת נפש בחנם רפואת ממון בשכר ליתני מרפאו בחנם כו' אלא מאי רפואת נפש גופו כו' רפואת ממון בהמתו, דאינו מדוקדק דמעיקרא דמוקי דבשכר אסור ע"כ בשנכסי החולה אסורין על הרופא ולהמסקנא ע"כ כשנכסי הרופא אסורין על החולה ולפירוש המשנה א"ש, דמעיקרא ג"כ מוקי בשנכסי הרופא אסורין על החולה רק כי מרפאו בחנם שרי דמשום מצוה עביד והשבותו לו השבת גופו אבל כשמקבל שכר א"כ אינו מרפאו עבור המצוה רק עבור השכר ונמצא שמהנהו בהרפוי כי כל אשר לו יתן האדם בעד נפשו. רק כאן חזר רבינו מזה ודוק:

הלכה ב

ואסורים בדברים שהן בשותפות כל אנשי העיר כגון כו' ובית הכנסת.

עיין לח"מ. והאחרונים כתבו עפ"י פירוש הרא"ש דביש בו דין חלוקה כיון דאפשר לחלוק לא סמכינן אברירה וה"נ כיון שאפשר לכתוב חלקו לנשיא לא סמכינן על ברירה. וראיה עצומה לזה מהא דרמי בפרק משילין (דף ל"ט) איתביה רבא לר"נ כו' ומותרין בשל עולי בבל וא"א בירא דשותפי הוא אמאי מותר כו' לרחוץ ה"נ והב"ע למלאות מר מדידיה קא ממלא ומר מדידיה קא ממלא. והדבר נפלא א"כ דסברה משנתינו דמתרת בור של עולי בבל דיש ברירה אמאי אסורין בבית הכנסת, וראיתי אח"ז שעמדו ע"ז רבנן בתוס' לנדרים, וכפי מה שתירצו דמשנתינו סברה בכל מילוי אין ברירה רק במילוי שמסלק מחלק חבירו יעו"ש, ע"כ פליגא סוגיא זו על סוגיא דהפרה דמדמה הך פלוגתא למדלה מים ונתן לחבירו כו' דמ"ס מדיליה קא ממלא ומ"ס אין ברירה, ועוד דצ"ל דבור של עולי בבל לאו דוקא דה"ה בבור של אותה העיר מותרין שניהם וזה דוחק גדול. ע"כ פירש רבינו דסברה הך סוגיא דמשנתינו מתוקמא כרבנן נמי דסברי אין ברירה [ולרחוץ גרע טפי שמשתמש בכל החצר ביחד וכמו שכתבו רבנן בתוס' במשנה יעו"ש] רק משום שאפשר בתקנה לכתוב חלקו לנשיא ולכן בשל עולי בבל לא אפשר בתקנה זו דאיך

יכול לסלק עצמו מזה ועוד דחלקו הוי כדבר שאינו מסויים ואין מינו ידוע וכיון דאינו במכירה ומתנה לכן סמכינן אברירה ודוק:

הלכה ד

היו שניהן שותפין בחצר כו'.

הנה כל דינא דמשנתינו מיירי בשאסר הנאתו או בשאמר הנאת נכסי הא אמר חצר זה אסור עליך א"כ לא מהני מה שיכופו להנודר למכור וכן לכתוב חלקו לנשיא דהא אסור עליו לעולם אף ברשות אחרים. ובירושלמי, רבנן אמרי כל טפח וטפח של שותפין הוא וחלקו של חבירו מעורב עם חלקו ראב"י אומר זה נכנס לתוך שלו דהא דנכנס אינו נכנס רק מזכותו וקנייתו שקנוי כולו לכל אחד והר"ז אין אדם אוסר דבר של חבירו על חבירו כו' עמד אחד מהן ומכר חלקו אף ראב"י מודה. פירוש אע"ג דראב"י מתיר בכ"ז אם עמד אחד מהן ומכר חלקו לחבירו השותף תו אסור חבירו לכנוס בחצר דמעיקרא היה נכנס בדוחק שייף ועייל כו' כי חבירו היה ג"כ בחצירו ועכשיו הוא מושל לבדו ונכנס ואין איש עמו וזה הוי הנאה מעליא מה שלא היה לו קודם בקנייתן את החצר לשותפות בתיהם, וכי אמר נכסי עליך אף אם מוכרן המדיר להמודר ג"כ אסור אם לא אפסקיה אחר כמוש"כ הר"ן (דף ל"ה) בשם הרשב"א, וזה ביאור נכון בירושלמי ודין חדש ומועיל ודוק:

ומה שפוסק רבינו דכופין המדיר למכור את חלקו כתבו הקדמונים שהוא עפ"י שיטת הירושלמי, והנה לפי הגירסא שלפנינו דרך אחר בירושלמי ז"ל לא בתוך שלך ואת אמר כופין לא על הדה איתאמרת אלא על הדה בתוך של חבירך אני נכנס ולא עליו בתוך שלך כופין את הנודר שימכור את חלקו באומר הנייתי עליך אבל באומר הנייתך עלי לא בדא, ופשטא דירושלמי מורה דקאי הך דכופין על היה אחד מן השוק מודר מאחד מהן הנייה, ואח"כ קאמר בירושלמי על המשנה דהיה אחד מן השוק כו' איני נכנס לתוך שלך ולא תנינן כופין פירוש בתמיה ואיך קתני יכול לומר איני נכנס לתוך שלך, תני ר"ח אם היה נידר כופין פירוש דמשני אם הוא רגיל להדיר הנאתו על בני אדם כופין דו אמר ליה אתיית קדמוהי עבדתי ליה כן, פירוש שבא הראשון עשית לו שהדרתו הנאתך תנינא כו' גם לשני עשית כן מכאן ואילך או שרי נדרך או זבין חלקך ודוק. הרי לגירסא שלפנינו מוקי הך דכופין על היה אחד מן השוק מודר ממנו ופירוש שאם רגיל להדיר בני אדם כופין אותו למכור חלקו אבל גירסת הקדמונים בירושלמי הוא באופן אחר יעו"ש ולפי גירסתם פירשו כשיטת רבינו ז"ל. ונראה דסברת רבינו דכופין הנודר למכור חלקו היינו המדיר מוכרח דהלכה כהך שיטה שפסק ברמ"א דגבי חצר אין אומרים דינא דגוד או

אגוד דאין בית בלא חצר ולכך כופין המדיר למכור חלקו, אבל אם נימא דינא דגוד או אגוד איך מסתבר שיפסיד זכותו הקודם שהיה לו לאמר גוד או אגוד כן יאמר גם השתא ויקנה המדיר אם יעלה בדמים או לא ירצה המודר ליקח. אך זהו בדותא, דכאן איגוד איכא גוד ליכא דאם יקנה המודר יהי' אסור שאפילו באומר נכסי עליך קיי"ל לעיל דאם נתנן להמודר או מכרן אסור כמוש"כ הרשב"א שם, ולפ"ז אדרבא יהי' ראיה דבחצר אמרינן דין גוד או איגוד, ומש"ה פריך הגמרא אלא אי אמרת דאדריה אמאי כופין ולא רצה לשנויי דכופין את המדיר דזה מיבעי ליה לעיל אם אמר נכסיי אם המודר הוא אסור כשנתנו לו במתנה ואם נימא דמותר הלא ביד המדיר לאמר גוד או איגוד ויעלה בדמים ואיך פסק תנא כופין אותו למכור את חלקו, ותו תינח היכי שאמר נכסיי אבל אמר הנאתיי הלא כיון שמכר מותר ומשנתינו היא לוקח ביתר או בפחות ועיין ר"ן שמה וא"כ אמאי הפסיד זכותו דגוד או איגוד, ורבינו מיירי כשאומר נכסיי עליך וא"כ אם מכרן יהי' אסור וגוד ליכא דאם יקנה אותם יהי' אסור מלהעמיד ריחיים ותנור כו' דהא מתהני מנכסיו ותו ליכא גם איגוד. וזה תירוץ נכון ומספיק לשיטת רבינו ז"ל ולטעמיה אזיל דסבר בהלכות שכנים דגם בחצר איכא דינא דגוד או איגוד ודוק:

עוד פסק רבינו דאם יש בה דין חלוקה הרי אלו אסורים להכנס בחצר עד שיחלוקו ויכנס כ"א לחלקו וכבר כתב הר"ן בזה. ולדעתי תמיה עליו מהך דקא ס"ד דלישנא קמא דגמרא לומר דכי פליגי דוקא בחצר שיש בה דין חלוקה הא אין בה דין חלוקה רבנן ג"כ מודו, א"כ איך תני כופין הנודר למכור את חלקו אמאי עד שיכופו אותו למכור יכופו אותו לחלוק וצ"ע, אולם מה שאוסר הרשב"א אף לאחר חלוקה משום דאין ברירה ולקוחות נינהו ואף באוסר אותו מהנאתו מ"מ הוי זבינא מציעא דהוי הנאה דתרווייהו יעו"ש ברשב"א [והר"ן קצר בדבריו לכן נתקשו בו], נראה לענ"ד דהכא ניחא טפי לכל חד שישתמש בכל החצר משיחלקו ולא ישתמש רק בחציה והוי זבינא דרמי על אפיה, ואי נאמר דהוי הנאה דהא אסורים כ"א להשתמש בחצר בלא החלוקה והשתא יהיו מותרים, אי משום זה הוי הנאה הבאה לאחר שנדרו ומסיבת הנדר באה ההנאה ואפשר דאין דעתו על הנאה הבאה מחמת נדר. ועוד דכיון דיכול לכופן לחלוק א"כ אינו נהנה משלו, כן יש לצדד. וכן ראיתי בביאורי המאירי שחלק על הרשב"א ז"ל מטעם דלא הויא הנאה רק ברוחות יעו"ש, אבל סתימת רבינו מורה אף באוסר נכסיו עליו ג"כ מותרין לאחר חלוקה והכי מסתבר, וקושייתם יש ליישב בכמה אנפי ודוק:

הלכה ט

אסר על עצמו הניית בני העיר אסור להשאל על נדרו לחכם כו'.

ובש"ך בשם רלב"ח דבנדר מכל ישראל מותר לכתחילה להשאל לחכם דכיון דמצוה בהתרה שרי וכמו מלמדו תורה רק היכי דיכול להשאל מאחר אז אינו רשאי. ונראה לי היכי דאסר הניית כל ישראל עליו והניי' שלו על כל ישראל בזה אסור לכתחילה לחכם להזדקק להתיר לו דנמצא מהנה לו בהתרתו ולא איכפת לן משום תקנתא דיליה כיון דהוא פורש עצמו מכל ישראל לא שרי לכתחילה להזדקק אליו, וזה לדעתי מכוון המשנה שאני נהנה להן והן לי יהנה לאומות, דפירושו דאסור לחכם להזדקק אליו להתיר נדרו ועיין במש"כ הר"ן בשם הרא"ה שם ומש"כ יותר מדוייק במשנה:

הלכה יא

והוא הדין במתנות עניים עם העניים.

רבינו למד זה מהא דכיילא משנתינו דין זה בפרק ואלו נדרים גבי אשה. וע"כ משום דתני ומותרת בלקט שכחה ופאה סמיך זה דגם בזה הדין כן הוא כמו שנרגש בפי' המשנה יעו"ש. אבל טעמא בעי מדוע יטלו עניים אחרים, כיון דלית ליה בזה טובת הנאה כלל הלא גם המודרין מותרין ליטל כמו שעמד ע"ז בתיו"ט. ונראה, משום דלא עדיף משביעית דרחמנא אפקרי' גם שדהו ללקוט פירות ובכ"ז גזרינן שמא ירבה בעמידה כן הכא דאם אין העניים באים לשדהו אינו מחויב ליתן להם דעזיבה כתיבא בהו ולא נתינה כמבואר בפ"א ממ"ע הלכה י'. אלא בבאין לשדהו וגזרינן שמא ירבו בעמידה. והא דבאוסרת הנאת הבריות מותרת בלקט שכחה ופאה ולא גזרינן שמא תרבה בעמידה התם טעמא כמו שכתב לעיל הלכה ז' דבאוסרת אומה שלמה לא גזרינן בה כלל יעו"ש. וזה ברור בטעמו.

הלכה טז

ע"מ להקנותה לאחר.

נ"ב כרב נחמן סוף פרק השותפים:

פרק ח

הלכה ב

נדר או נשבע שאיני נושא אשה פלונית שאביה רע כו' מתו או שעשה האב תשובה ה"ז מותר שזה כו'.

ובירושלמי איתא ר"א בשם ר' ליעזר מפני שהוא כתולה נדרו בדבר כאומר קונם שאיני

נהנה לפלוני כ"ז שהוא לבוש שחורים לבוש לבנים מותר ר"ז כו' אף הוא אינו צריך היתר חכם, והביאוהו הקדמונים. ובפרק ב"ש בנזיר ה"ג על משנה דמי שנדר בנזיר והלך להביא בהמתו ונמצא שנגנבה קאמר בירושלמי אלא כי אנן קיימין באומר הריני נזיר על בהמה זו שיש לי בתוך הבית והלך ומצאה שנגנבה אם עד שלא נגנבה בהמה נזר ה"ז נזיר, וכאן לא שייך דהוי כאומר הריני נזיר כל זמן שיש לי בהמה זו משום דבנזירות כי אמר הריני נזיר לשעה הוי נזיר לשלשים יום וכיון דכל זמן שבהמה זו בביתו נזר הוי נזיר לשלשים יום ודוקא בנדרים דנדר איכא לזמן והוי כמגביל זמן כל זמן שאביה רע או כ"ז שהכלב בתוכו ופשוט. וכן כתבו רבוותא בתוס' נזיר (דף כ"ב) בד"ה ת"ש כיוצא בו גבי אם אמרה הריני כמותך ובא בעלה של ראשונה והפר לה עיי"ש היטב אבל אם נגנבה עד שלא נזר אין זה נזיר, וקאמר בירושלמי ר"י שאל החזירוה גנבים בלילה למפרע חזר עליו נזירותו או מכאן ולבא, וזה פלא דרבינו המל"מ האריך דכל מקום שנדר ניתר מכח פתח או מכח אומדנא דמוכח כיון שנתבטל הנדר אף שאח"כ נתבטל האומדנא לא חזר האיסור, ואילו כאן דאמר בהדיא הריני נזיר על בהמה זו שיש לי בתוך הבית ואומדן דעתא דבלא בהמה זו לא נדר בנזירות כלל נימא כשתחזיר הבהמה חזרה הנזירות למפרע וצ"ע. אולם א"ש דבאמת כל זמן הנזירות שאסור ביין ותגלחת וטומאה אין לו נפ"מ אם יש כאן בהמה בביתו או לא רק שאחר התגלחו על נזרו לסוף שלשים יום יצטרך לבהמה וכיון שאין לו בהמה בביתו ודאי אדעתא דא לא נדר אבל כיון שהחזירוה גנבים תו אפשר כיון דעל סוף הנזירות אית ליה בהמה מאי נפ"מ לכן חלה הנזירות למפרע, אבל כאן הרי נפ"מ בעת שעשה תשובה ניחא ליה לישא פלונית וכיו"ב אפשר כיון דבטלה הנדר נבטל לגמרי וכ"ש בנדר שניתר ע"י פתח דנתבטל לגמרי, וזה נכון:

ואפשר דכוונת ירושלמי דהחזירוה גנבים בלילה היינו קודם שנודע לו שהבהמה זו נגנבה כבר החזירוה גנבים ובשעת הנדר לא היה בהמה זו בביתו ואיהו סבר שבהמה זו בביתו אין זה נזירות בטעות שכוונת דבריו שאם ימצא בהמה זו יהא נזיר אבל אם נודע לו שהבהמה גנובה ומתבטל הנזירות תו אף אם יחזירוהו הגנבים ג"כ אינו נזיר. וקרוב לזה תמצא לרבוותא בתוספות פרק המדיר (דף ע"ד) בשמועה דהמקדש ע"מ שאין עליה נדרים ונודע לו שיש עליה נדרים והלכה אצל חכם והתיר לה דלא חלו הקדושין עיי"ש. ואולי הא דבעי בירושלמי או מכאן ולבא הוא דוקא אם החזירוה גנבים ביום הראשון שנדר דאם חלה מכאן ולהבא הנזירות ג"כ לא נמשך איסורו יום אחד יותר מימי הנזירות אבל כי החזירוה ביום השני אפשר דאין סברא דמכאן ולהבא יחול הנזירות, דא"כ יתמשך האיסור של נזירותו ביום שלשים ואחד ועל דעת זה לא נזר, רק ביום

הראשון בעי אם למפרע או מכאן ולהבא והיינו דחלה עליו הנזירות מעת החזרה או משעת הנדר. יהי' איך שיהי'. הסברא הראשונה שכתבנו לחלק משום דהבהמה הוא על סוף נזירות ומאי נפ"מ אם לא היתה הבהמה בתוך ביתו בעת הנדר הוא הנכון ואמת לדינא בענינים שכי"ב. וכ"נ בקטנה יתומה בחיי האב אם יאמר קונם שאיני נושא אותה מפני שאביה רע וחזר בתשובה וחזר לסורו טרם שנתגדלה בזה ודאי אסור ודוק:

הלכה ג

ונמצאת נאה כו'.

בגמרא ההוא דא"ל לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתראי מום יפה שבך לר"י בר' יוסי כו' אמר להן יפה קורין אותה לכלוכית, ובמפרש, שהיא מלוכלכת במומין דכיון דאין בה דבר יפה להראות ודאי על דעת כן הדירה בעלה שהי' יודע שאין בה דבר יפה ואינה יכולה להראות והואיל שאין בה שום דבר יפה נמצא שאין הנדר חל עליה עכ"ל. ונראה לפרש כיון שידע שאין בה דבר נאה אם היה בדעתו לאוסרה בהנייתו היה לו לאוסרה במוחלט מהנייה דיליה, וע"כ לא נתכוין לאסור רק כמו דברי הבאי וכמו דפירש ר"ן לעיל (דף כ"ד) ד"ה נדרי הבאי יעו"ש ולזה כוון המפרש בלשון אחרון, או יש לפרש שהלא הוא משועבד לה ואיך יכול לאוסרה אותה בהנייתו וצריך לומר דבתנאי מצי לאסור שיכולה שלא לעבור על דבריו ולקיים את תנאו וכמו שפירשו תוס' לעיל (דף ט"ו) על שאת נהנית לי כו' אם תלכי לבית אביך יעו"ש, וכיון שאין באפשרי לקיים דבריו א"כ הוא משועבד לה ולא חל הנדר, ושניהם נכונים בכוונתו ז"ל. ולהאופן הראשון הוא הדין אם אמר אם אישן תוך שלשה ימים יהי' חפץ זה עלי קונם הוי נדר הבאי שאם לאסור על עצמו היה צריך לאסור תיכף במוחלט שכיון שלא יתכן דבר זה שהוא מוכרח לישן תוך ג' ימים, וכן פסק בתומים סוף סימן כ"ו אך מטעם אחר יעו"ש והשיגו עליו ודוק:

והוא בכלל נדרי שגגות שהן מותרין שהרי הסבה שבגללה נדר כו' (**כצ"ל**).

והתיבות (ואין זה כתולה נדרו בדבר ולא נתקיים הדבר) יש למחקם כאן ומקומם לקמן בהלכה ה' אעפ"י שהוא אומר אילו הייתי יודע שזה נעשה סופר כו' ה"ז אסור כו' עד שיתיר נדרו כמו שביארנו, כאן צריך לגרוס [ואין זה כתולה נדרו בדבר ולא נתקיים הדבר] כיון שאפילו באופן שניחם ורצונו היה שיעשה סופר כהך עובדא דרע"ק יעוין בכס"מ פרק ששי משבועות אפילו כן צריך היתר חכם לנדרו ודוק:

הלכה ו

בכס"מ איכא מ"ד כו' (הרמב"ם) צ"ל הרמב"ן:

הלכה י

וכן הקורא לחבירו שיסעוד אצלו כו' הר"ז מותר להכנס לביתו ולשתות לו צונן כו'.

בירושלמי א"ר יוסי הדא אמרה ההן דמשבע לחבריה דלא יאכל ההן אוכל וההן (עובר) [חבר] כצ"ל, והפירוש אם היה מסרהב בו לאכול ונשבע שלא יאכל מותר לאכול דלא נתכוין אלא להההן אוכל ולההן חבר פירוש שאצלו לא יאכל אבל אצל אחר יאכל וז"ב לדינא, וההן חבר הכוונה אותו חבר שמסרהב בו לאכול אבל לא לאחר. ויעוין תוס' פ"ג דשבועות (דף כ"ג ע"ב) ד"ה במסרהב בו חבירו וכו' יעו"ש ודוק:

הלכה יא

האומר לחבירו קונם לביתך אני נכנס כו' או מכרן לאחר הר"ז מותר.

הריב"ש בסימן שנ"ו האריך בדברי טעם דאם חזר וקנאו אסור ולא אמרינן דהוי כמו פנים חדשות. אולם בזה צריך עיונא דהאומר לחבירו קונם שאתה נכנס לביתי, דגם בזה הדין דאם מכרן לאחר מותר כמוש"פ רבינו בפ"ה ה"ה, איך הדין בחזר וקנאו אם אסור חבירו לכנוס לתוכו, וטעמא משום דתמן דאדם אוסר נכסי חבירו על עצמו ומכש"כ דבר שלב"ל לכן כי קנה אותו שוב אסור המדיר את עצמו דהיינו ביתו, אבל כאן שהבעלים אסר על חבירו ואין אדם אוסר דבר שלב"ל על חבירו כמו שאינו אוסר פירות חבירו על חבירו כמפורש נדרים (דף פ"ה), א"כ כיון שנפקע האיסור במכירה תו כי הדר זבין הוי דבר שלב"ל המכירה השניה ולא מצי לאסור על חבריה. אך נראה לדעתי לפשוט מהך דאמר ר' אילא (בדף פ"ו) אילו אומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדוש מי לא קדשה. וטעמא משום דהשתא בידו להקדישה הקדש זו כן הכא ג"כ בידו לאוסרה על חבירו בעוד ברשותו לעולם כגון אם יאמר בית זה וכיו"ב שאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו, ותו לכן מצי אסר אפילו באומר בית זו שאני מוכר לך לכשאקחנה תיאסר עליך ג"כ אסור בה. ועיין במש"כ הר"ן פ"ב גבי בעיא דהמקדש אשה כו' לכשאגרשך יעו"ש. ואפ"ה אם מדיר חבריה מבית זו לכשאקחנה לא נאסר אע"ג דמצי מדירו מהנאתו ובזה יהא אסור אפילו מנכסים שיקנה אח"כ כמוש"כ הר"ן גבי שאני נהנה לישראל לוקח בפחות כו'. שאני תמן דיהיה איסור נתפס עליו לא על החפץ אע"ג שכשאומר לכשאקחנה ותהיה ביתי ג"כ לא תיאסר רק כשהיא ברשותו נפ"מ טובא אם מכרה באופן דהוי זבינא דרמי על אפיה דמצד הנאה שלו היה מותר בה ומצד שנתפס איסור על החפץ אסור גם במכרה לו וכאומר ככרי זה עליך כו' כדפשיט הגמ' (דף ל"ה) ועוד נפ"מ, משא"כ כאן הלא בידו לאסור החפץ גם לכשיצא מרשותו וזה פשוט וא"צ לפנים:

והנה באוסר דבר שלב"ל על חבירו עם דבר שבא לעולם ביחד אפשר דחייל וכמוש"כ הקדמונים במקנה דבר שלב"ל עם דבר שבא לעולם דחייל המקח. וכזה מצאנו לירושלמי פרק הכותב ה"א כתב לה דו"ד אין לי בנכסייך ונפלו לה לאחר מכאן כו' מזכותו למד את חיובו. רלב"ח בעא כתב לה דו"ד אין לי בנכסייך העתידין ליפול לך לאחר מכאן כו' ויש אדם מתנה על דבר שאינו בעולם. הרי מפורש דבמסלק מנכסים שיפלו לה לבד לא מהני ובמסלק גם מנכסים שנפלו מהני, וכן מפורש בנזיר פ"ב ה"ה גבי לגלח נזיר שעתיד ליזור יעו"ש. וא"כ ניחא מה שתמה המחנ"א סימן כ"ג בהא שפירשו האחרונים גבי נכסי חולה אסורים כו' אם נכסי המבקר אסורים על החולה במקום שנוטלין שכר אסור לישב אצלו, וטעמו דהוי כאילו בא השכר לידו ומחזירו נמצא דמתהני מנכסיו, והא הנכסים הבאים אח"כ הוי דבר שלב"ל ואינו אוסר על חבירו, וכן תמה בחידושי רעק"א על הטור סימן רכ"א יעו"ש, ולפ"ז ניחא שפיר דלאסור ביחד מצי לאסור ודוק:

אולם בל"ז מסתפקנא כיון דבידו להרויח מעות רק שאינו מסויים שחפץ זה אינו בידו וכן מעות אלו אבל דא קים לן דבידו להרויח א"כ אף אם באו הנכסים אחר כך אסור לו ליתן בחנם להמודר, דעל זה היה מצי לאסור דהוה בידו והוי דבר שבא לעולם, רק אם לוקחן ממנו בדמים הלא אם תאסור אותו ע"כ לאמר דנאסרו החפצים עליו במסויים שמה שלובש הבגד שקנה ממנו הוא נהנה מנכסיו, ע"ז אשיבך דהוי דשלב"ל ואם תאמר דהוי בידו ע"ז אשיבך דבידו לא הוי רק להשיג השווי או בחפץ זה או בחפץ אחר וכיו"ב א"כ מהשווי אינו נהנה שהשווי כבר בא לידו, וזה סברא דקה וצריכה בדיקה דזה ודאי דנדר חל על הנאת דבר שאינו מסויים וכמו אוסר הנאתו על פלוני שזה אינו דבר מסויים וצ"ע טובא ודוק:

פרק ט

הלכה יז

הנודר הנייה מבני העיר ובא אדם ונשתהה שם שנים עשר חדש ה"ז אסור ליהנות ממנו.

פשוט דאף אם בא אחרי הנדר ונשתהה י"ב חדש ה"ז אסור להנות ממנו, דלא דמי לאומר הריני נדור מיורדי הים לאחר ל' יום ונעשו יושבי יבשה בנתיים דלא אסור מהם למאן דאזיל בתר הנדר כמפורש בירושלמי סוף פ"ד דנדרים, דכיון דבשעת חלות נדרא הווי בני העיר ודאי אסור לכו"ע והאריך בזה הר"ן (דף פ"ד). ולא קשה מהא דתנינין ופסקה רבינו לקמן פ"י ה"י כיצד הרי שנדר בבקעה ואסר כו' עד הקיץ ועלה להר אינו מסתכל בקיץ כו' אלא במקום שנדר בו, דשאני תמן דהוא לסימן על המשך הזמן משא"כ

כאן לאסור בבני אדם ודאי נאסר אף באנשי עיר שלא היו בשעת נדרו וז"פ, ודוגמא לזה תראה דאינו אסור רק עד שיכפלו רוב המקצעות ולעיל ה"ד כתב רבינו אין הולכין אחר הרוב ועיין טורי זהב סימן ר"ח שהרגיש בזה יעו"ש דברים צודקים:

הלכה כ

במשנה איכא עוד בבא מאוכלי השום ועיקר הגירסא עיין לח"מ ואסור בכותים. ובתוספתא מאוכלי השום ר"י אוסר אף בכותים, אמנם עיקר הגירסא בדפוס צוקער מאנדל ר"י אוסר אף בכהנים, והכוונה לפי שעזרא תיקן שיאכלו שום בלילי שבתות שמרבה את הזרע וכהנים צריכים לעבוד עבודה במקדש וסד"א דכמו שאסורים לשתות יין שמא יבנה המקדש כן אסורים להרבות הזרע, או דיהיו אסורים לאכול בתרומה וכמו דאמרו בפ"ב דנדה כש"כ שמביאו לידי חימום ויעוין סוף פ"ק דיומא, קמ"ל דגם הכהנים מאוכלי שום בע"ש ופשוט:

הלכה כא

נדר מזרע אברהם כו' ואינו אסור אלא בישראל:

ולא בגרים, דאע"ג דקוראין אבותינו מ"מ זרע לא מקרו, נמוקי יוסף בשם ריטב"א. והוא נכון מאוד וא"ש בזה הא דבמשנה קאמר שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר באוה"ע שאיני נהנה לישראל לוקח ביותר ומוכר בפחות כו' יהנה לאומות, דיפלא דהך שאיני נהנה לישראל מיותר ואמאי לא נקיט על הך דשאיני נהנה לזרע אברהם, וע"כ דמותר בגרים ולא הוה מצי למיתני יהנה לאומות ולא הוה קמ"ל הרבותא מהרא"ה ז"ל שהביא הר"ן, ולכך תני הך דשאיני נהנה לישראל דאסור בגרים כמו"ש בתוספתא הביאה רבינו ודוק:

פרק י

הלכה ג

אבל ביום ר"ח יהי' מותר אעפ"י שהיה חודש חסר.

עיין גמרא. ולי נראה פירושו דכמו שהיה בשנת תרס"ב העבר דחודש טבת היה חסר והמולד של ר"ח שבט הי' ה' כ"ב תתי"ז שברוב האופנים הוא לילה שלאחר ר"ח, נמצא דבשנת תרס"ב העבר הנודר באמצע חודש טבת ויאמר שלא אשתה יין בחודש זה הלא יום ר"ח שבט הוא מהלבנה הישנה קודם המולד ואעפ"כ מותר בו ביום לנדרים דאזיל בתר לשון ב"א ריש ירחא קרו ליה. כן נ"ל פירושו דלפירוש המפרשים הו"ל דחודש זה מלא ואימת מיקלע מולד זקן כזה רק בחודש חסר שיום אחד ר"ח ודוק:

הלכה יא

האוסר עצמו בדבר עד הגשם הר"ז אסור עד זמן הגשמים שהוא בארץ ישראל ר"ח כסלו הגיע זמן כו' בין לא ירדו ואם ירדו כו' הר"ז מותר כו'.

פירוש דבריו, דרבינו כתב בפירוש המשנה שפעמים הגשם בי"ז ופעמים באה הרביעה בכ"ג ופעמים בר"ח כסלו, נמצא דהזמן קבוע שבשנה האפילה בא הגשם בר"ח כסלו רק שפעמים מקדים בי"ז ופעמים בכ"ג וכי אמר עד הגשם אם ירדו גשמים בי"ז שהוא זמן מטר בשנה מבכרת מותר מי"ז ואילך ואם לא ירדו אז לא מיתסר רק עד ר"ח כסלו, שלאסור נפשיה אם לא ירדו גשמים מר"ח כסלו ואילך ודאי לא אסיק אדעתיה דהוי מילתא דלא שכיחא כלל דאפילו בשנה המאוחרת זמנו בכסלו והוי כזמנו קבוע שיותר מכסלו לא יומשך, אבל כי אמר עד הגשמים מורה שרוצה שירדו הגשמים דוקא וגשמים משמע רבוי גשמים והיינו בכ"ג חשון שכן דרך שנה בינונית ובמבכרת ג"כ ירדו שני גשמים, ולשיטת רבינו הא דפליג רשב"ג היינו דאמר דזה אני מודה לחכמים שאם ירדו גשמים בכ"ג חשון שמותר אבל בהא פליגנא שאם לא ירדו גשמים אינו אסור רק עד זמנה של רביעה היינו זמן הקבוע אף בשנה מאוחרת וזה בר"ח כסלו וכמו בעד הגשם לדידן:

וראיה עצומה לשיטתו מהא דפריך על ר' זירא מהא דתני רשב"ג גשמים שירדו שבעה ימים כו' ושנייי' כמאן כר' יוסי וס"ד דבעד הגשם מיירי ועד הגשם ועד הגשמים חדא דינא להו, ותמוה טובא דלדידיה למה ליה ירידת גשמים כלל הא רשב"ג בעד הגשמים קאמר עד זמן רביעה ומפני זה דחק ר"ן לפרש דלדבריהם אמר רשב"ג, וע"כ כרבינו דזמן רביעה הוא עד ר"ח כסלו ובהא מודה לחכמים שאם ירדו גשמים בכ"ג בחשון דסגי ולא בא רק להקל בלא ירדו גשמים ולכן גם לדידיה בעי ירידת גשמים ודוק:

ואם פירש ואמר עד שיפסקו הגשמים ה"ז אסור עד שיעבור הפסח בא"י ובמקומות שהם כמותה.

מחלוקת ר"מ ור"י ופסק כר"י דהלכה כמותו נגד ר"מ, ובירושלמי כאן אמר ר"מ כדעתיה ור"י כדעתיה דתנינן תמן עד אימתי שואלין את הגשמים ר"י אומר עד שיעבור הפסח ר"מ אומר עד שיצא ניסן וזהו מש"כ רש"י כאן. אולם צ"ע דהא פסק רבינו בהלכות תפלה פ"ב דשואלין ומזכירין הגשמים עד יום טוב הראשון של פסח, וא"כ כאן הי' צריך להיות מותר מיום הראשון של פסח ולהלן, ובמסכת תענית אמר דתרי תנאי אליבא דר"י ולר"י דברייתא דהלכה כמותו היה צ"ל גם כאן רק עד יום הראשון של פסח, ומש"ה בתוספתא דנדרים דאזלא בשיטת ר"י דברייתא אמרה כאן עד לילי יו"ט הראשון של פסח עיי"ש וזה אמת. אמנם לפי מה דאמר שם בירושלמי דבאמת לר"י היה צ"ל ההזכרה והשאלה עד

שיעבור הפסח רק טעמא כדי שיצאו המועדות בטל מפני שהטל סימן יפה לעולם א"ש דכיון דזמן גשמים עד שיעבור הפסח לכן הנודר אסור עד שיעבור הפסח, ועיין בכס"מ בשם ר"ן שם, אך דברי התוספתא לפ"ז צ"ע. והא שפסק בהלכות תענית פ"ג דמתענין על הגשמים עד שיצא ניסן הוא משנה שם פ"ק ולא פליגי בה תנאי ותמן אינו ניסן של ירחי לבנה רק ניסן של תקופה וכמוש"כ בירושלמי שם וכן פסק רבינו שם, ודברי הלח"מ בזה אינם נכונים במחכ"ת ומצאתי שהשיורי קרבן העיר בכ"ז. אך צ"ע קצת דבירושלמי על משנה דיצא ניסן וירדו גשמים סימן קללה הן אמר רשב"י הדא בשלא ירדו להן גשמים מכבר אבל אם ירדו להן גשמים מכבר סימן ברכה הן משמע דזמן גשמים הן, אולם ז"א דאע"ג דסימן ברכה הן מ"מ אין מתפללין עליהן:

ונראה לדעתי דאזלי לטעמייהו עפ"י מה דפליגי בתוספתא דתענית ואייתי לה בפרק המקבל (דף ק"ו) [רשב"א] משום ר"מ אומר (כן הגירסא שם בתוספתא) חצי תשרי מרחשוון וחצי כסלו זרע, חצי כסלו טבת וחצי שבט חורף כו' אדר וחצי ניסן קור חצי ניסן אייר וחצי סיון קציר ר"י מונה מתשרי, א"כ לר"י מתחלת ניסן הוי זמן קציר ושם לפי מנין החמה והתקופות. ואמרינן פ"ק דראש השנה כדחזית דמשכא תקופת טבת עד שיתסר בניסן עברה להה'יא שתא ולא תחוש לה כו' א"כ מוכרח להיות חצי ניסן תחלת ניסן של תקופה, א"כ לר"מ תמיד בסוף ניסן הוי זמן קציר שאז הוי תחלת זמן קציר דאז הוי חצי ניסן של תקופה, וכיון שהגיע זמן קציר תו אינו ראוי להתפלל על הגשמים וכאמור בספר שמואל הלא קציר חטים היום אקרא לד' ויתן מטר שבזמן קציר אינו זמן מטר, אבל לר' יהודה תחלת ניסן הוי קציר והוא בחצי ניסן שאז הוי תחלת ניסן של תקופה זמן קציר וא"כ עד תחלת הפסח זמן שאלת גשמים. אך לפי מה שבארנו לעיל בשם ירושלמי צ"ע קצת ויש ליישב ודוק:

פרק יא

הלכה ד

ודבר זה מדברי תורה שהמופלא לאיש הקדשו ונדרו נדר כו'.

הנה שיטת רבינו כאן [ובפירוש המשנה דעתו להיפך] דאף אם לא הביאו שתי שערות נדריהם קיימין מה"ת אף אם אינן יודעין להפלות [ושיטתו כבה"ג הובא שיטתו בשב שמעתתא שמעתתא ה']. ותמוה מאוד מהא דמקשי רב המנונא ור' זירא ממשנה ובריייתא אי דלא אייתי ש"ש קטן הוא כו', והנראה דרב כהנא ושמואל סברי מופלא סמוך לאיש מדרבנן וקראי אסמכתא נינהו דאינהו רבנן דבבלאי, ור"ל ור"י דאינהו רבנן דמערבא

סברי דהוי דאורייתא וקראי דרשות גמורות נינהו, וא"כ למ"ד דהוי דרבנן א"א שרבנן יתקנו דבן י"ג שלא הביא ש"ש דבאינו יודע להפלות היה נדרו נדר דבלא זה הוי נדרו ספק נדר דאורייתא דהא חוששין שמא נשרו משום חזקה דרבא ומהיכי תיתי יתקנו חכמים דאף לפי הצד דקטנים הן ג"כ נדרן נדר אתמהה. וזה אין לומר דכוונת המשנה משום דאמרינן שמא נשרו דמשמעות המשנה מתורת ודאי הוי נדרן נדר [ונפ"מ לנדר על תנאי אם לא הבאתי ש"ש]. אבל להנך דאמרי דמופלא הסמוך לאיש הוי מה"ת א"ש דרשת הספרי כפשוטו כיון דהגיע לשנות גדלות אז גלי קרא דכגדול הוא לענין נדרים והני אמוראי רב המנונא ור"ז בשיטת רב כהנא ושמואל קאו דסברי דמופלא הוי דרבנן וקראי אסמכתא. וסמוכין לשיטת רבינו מהא דקאמר הגמ' למאי הלכתא אי לנדרים לאו כלפני זמן דמיא ולאו כלאחר זמן דמיא, וע"כ בלא הביא ב"ש ג"כ דינו הוי כשנת שנים עשרה גופא. ולומר דמשום דלאחר זמן חיישינן שמא נשרו לא מסתבר לומר במילתא דפליגי לקמן רב פפא ורב פפי בפשיטות כ"כ, אבל לשיטת רבינו א"ש טובא דאף אם לא הביא ב"ש נדרו נדר אף אם אינו יודע להפלות א"כ לא דמי לאחר זמנו ופשוט. אמנם גם לשיטת התוס' א"ש דהטעם דלוקין על נדרי מופלא סמוך לאיש דחזקה שהביא ש"ש כמוש"כ לקמן (דף מ"ו ע"ב) ד"ה ר' יוחנן, וכיון שהגיעו לכלל שנים ולא הביאו למ"ד דאין חוששין שמא נשרו שוב אין כאן חזקה דרבא ושוב אין לוקין על נדרם, דאף אם יודע להפלות מנא לן שיביא בסמוך ש"ש, וא"כ א"ש מה דאמר אי לנדרים לאו לפני זמן ולאו לאחר זמן דמיא דלאחר זמן אין לוקין על נדרו אף אם יודע להפלות כשלא הביא ש"ש ודוק:

ובהא דאמרינן בודקין כל שתים עשרה למה לי סד"א הואיל ואמר מר ל' יום בשנה חשובין שנה היכי דבדקנו שלשים ולא ידעה להפלות אימא תו לא ליבדוק קמ"ל, ורבינו בהלכה ב' כתב דהיכי דבדקנו שלשים וחזינן דיודע להפלות אימא תו לא ליבדוק קמ"ל, וטעמו דטעמא של הגמ' לא אתיא רק למ"ד מופלא הסמוך לאיש דרבנן, דסד"א כיון דשלשים יום קמאי אינו יודע להפלות תו לא החמירו חכמים בנדרים דיליה וא"צ בדיקה ונדריו אינו כלום, אבל לפום מה דקיי"ל מופלא הסמוך לאיש דאורייתא א"כ פשיטא דרוב ימים יודיעו חכמה ואיך לא נצריך בדיקה דילמא השתא הוא דאתחכם ויודע להפלות והוי ממש ספיקא דאורייתא ומאי קמ"ל. לכן אמר אם בדקנו שלשים וחזינן דיודע להפלות אימא תו נסמוך אחזקה דבטח כל כמה דמוסיף ימים חכים טפי קמ"ל דבעי בדיקה, וזה לא יתכן רק אם הוי דאורייתא שפיר קמ"ל שאין אדם לוקה ע"י נדרו רק אם בדקינין ליה אחר נדרו ויודע להפלות, אבל למ"ד מופלא סמוך לאיש הוי דרבנן א"כ

לא אמרו חכמים רק להחמיר ואיך קאמר דבעי בדיקה דסד"א כיון דאיהו יודע בשלשים יום קמאי תו לא בעי בדיקה קמ"ל דבעי ותימא אטו להחמיר מיבעי בדיקה אם יודע בשלשים יום קמאי ולא החמירו חכמים רק באופן דנבדוק אותו כל השנה שמא אתמול הוא דידע והשתא דאשתכח מניה, לכן גמרא דילן אזלא בשיטת רבנן דבבלאי ולכך כיון דמופלא הסמוך לאיש הוי דרבנן אמרה הגמ' בכה"ג. ורבינו לפום מה דקיי"ל כתב באופן אחר. אמנם גירסתו בגמ' היה כמו שלפנינו כמפורש בפיהמ"ש ודוק:

והנני לגלות אשר עם לבבי, דהגמרא קאמר טעמא דרבי ורשב"א, דטעמא דרבי מקרא דבינה יתירה נתנה בנשים וטעמא דרשב"א מתוך שמצוי בבית הספר. ויפלא מאוד בעיני כל מעיין דפליגי אם י"ג נעשה גדול או י"ב וכן בנקיבה דבר שכל גופי תורה תלוין בו מלקות ומיתה וקרבן קדושין וחליצה גיטין וכיו"ב, בענינים התלוים בהמצאות אנושית והשתדלות בלילך לבית הספר, הלא כל בקי בתלמוד יודע דקטן ענינו מה שאינו מוליד שנאמר ואיש כי יזיד וקטנה ענינה מה שאינה יולדת ובנים הן כסימנים, ועיין מש"כ הר"י בתוס' פ"ק דיבמות, וידוע לחכמי הטבע כי הנקיבה לרוב הליחות שבה נגמרו ענייניה קודם מה שראוי לביאה וכן גדלותה, והביא זה הראב"ע בפירושיו, וכן איתא בסנהדרין (דף ס"ט) דילמא תרווייהו בט' אוליד ובת שבע אולידה בשית משום דאתתא בריא וע"ש ברש"י וא"כ אטו פליגי בטבע ההולדה וטפי הוה להו לתלויי בזה ענין השנים. ויודע האמת יודע כי נצטערתי ע"ז. אכן ד"ת עניים במקום זה ועשירים במקום אחר, דרב חסדא דאמר כאן טעמא דרבי וראב"ש איהו סובר בסנהדרין ריש פרק בן סורר ומורה דקטן מוליד יעו"ש, א"כ א"ש מה דתלי פלוגתייהו בהך דדעת ובינה, אבל לפום מה דקיי"ל תמן דקטן אינו מוליד וכי יזיד איש איש מזיד כו' וכן קטן א"צ לחזר אחריו אם יש לו גואלים א"כ זה ידוע דבזה תליא הגדלות והקטנות ובמאי פליגי ראב"ש ורבי. ע"ז נראה דלפ"ז פלוגתתם ענין אחר לא כמו שפירש רב חסדא לפי שיטתו, רק דבהא כו"ע מודו דבן י"ג שנה הוא גדול בקטן ובת י"ב בקטנה, אך במופלא הסמוך לאיש ורק לענין נדרים דגלי רחמנא דיודע להפלות במין נדריו קיימין בזה לחודא פליגי דדא באובנתא דליבא תליא שדעת בן י"ב חשובה דיעה גמורה ויודע להפליא קרינא ביה. ולפ"ז סבר רבי דבינה יתירה יש בה ולכך שנת הנקיבה קודם לגדלותה לענין נדרים היינו ששנת י"ב בודקין וכי נעשית בת י"ב אז נדריה קיימין, ור' אלעזר ב"ש נהי דלענין שנות הגדלות להתחייב מלקות ולשאר דיני תורה מודה כי כשמביאין שערות נתהווה הנקיבה גדולה בת י"ב ויום אחד והתינוק ליום י"ג ויום אחד אבל לענין נדרים סבר דנקיבה בודקין כל שנת י"ג ובת י"ג ויום אחד נדריה קיימין ובזכר כל שנת י"ב בודקין וכי נעשה י"ב ויום אחד

נדרו קיים, ונחזי דלזה מוכח כשיטת רבינו דמה דמרבינן מקרא מאיש כי יפליא דמרבה בן י"ג ויום אחד שאפ"י שאינו יודע להפלות דבריו קיימין הוא אף בלא הביא ש"ש דאל"כ איך אמר ראב"ש בתינוקת דבודקין שנת י"ג הא כבר גדולה היא ונדריה קיימין אף בא"י להפלות דבזה לא פליג, וע"כ כשלא הביאה שתי שערות, א"כ אז תאמר בתינוק דנדריו קיימין אף באינו יודע להפלות משום דסתם תינוק יודע להפלות בזמן זה לכן כללן רחמנא בסוג אחד לענין נדרים וכן בתינוקת שהיא בת י"ג ויום אחד נדריה קיימין אף באינה יודעת להפלות בלא הביאה שתי שערות ודוק. ואין לומר דרבי לטעמו דסבר בנזיר (דף כ"ט) מופלא הסמוך לאיש דרבנן וא"כ ע"כ נדריו קיימין בהביא שתי שערות, דמה"ת יתקנו חכמים דהא בלא"ה חיישינן שמא נשרו וכמו שנתבאר בס"ד, וא"כ מוכרח לומר דמופלא הסמוך לאיש הוי השנה קודם זמן הגדלות בין בזכר בין בנקיבה, דנקיבה אם הביאה ש"ש בשנת י"ב היא גדולה ואיך נדריה נבדקין. אולם המעיין בנזיר יראה דאינו מוכרח לומר דרבי סבר דמופלא הסמוך לאיש דהוי דרבנן רק דסבר הלכה בנזיר וכ"ז שהוא קטן לעונשין אביו מדירו ודלא כמוש"כ תוס' תמן בד"ה ואע"ג כו' וכן פוסק רבינו הלכה בנזיר ועד שיביא ש"ש מדירו ומופלא וכו' הואי דאורייתא ועיין לח"מ פ"ב דנזירות. ולענ"ד דרבינו מפרש רבי סבר מופלא וכו' דרבנן ואתיא דאורייתא ודחיא דרבנן היינו דסבר דלא כרב הונא דאמר הקדיש ואכל לוקה כיון דעליו אין איסור דבל יחל כו' שוב נזירות אביו אהני טפי וריב"י סבר דהקטן לוקה על הקדשו א"כ הוי ממש כגדול לענין נזירות ודוק:

עוד סמוכין לשיטת רבינו מהא דאמרינן לקמן (דף מ"ו) הקדיש הוא ואכלו אחרים ומוקי בכה"ג הך דקתני לאיסור בל יחל יעו"ש, והנה הא התראת ספק הוא ולא שמה התראה כמו שהקשו התוס' לקמן ומה שתירצו משום דרוב מביאין ב' שערות בזמנן דהיינו בני י"ג שנה ויום אחד קשה ע"ז דהתוספות הקשו בגיטין (דף ל"ג) אמאי לקי אנזירות אם שתה הלא התראת ספק הוא שמא ישאל על נזירותו ותירצו משום דאוקמי אחזקתיה ואזלינן בתר רובא דאין נשאלין יעו"ש א"כ הכא תצרף תרי מיעוטי חד מיעוט דאין מביאין ב"ש בזמנן וחד מיעוט דהוא נשאל על נדרו וא"כ איך המודר לוקה [ולא שייך כאן מה שתירצתי תמן משום דהתיר עצמו למלקות תו לא חיישינן שמא ישאל], ויהיה זה תלוי במה שהארכתי בחידושי ברכות (דף נ"ג) גבי סמוך מיעוטא דלגמר יעו"ש אם אמרינן סמוך שני מיעוטים להדדי והוי פלגא ופלגא. ולפי שיטת רבינו א"ש דאף אם לא יביא ב"ש בכ"ז הוה נדרו נדר מן התורה, אולם דא תליא בפלוגתא דרבא ורבינא בשבועות (דף כ"ח) גבי אכלה כולה אם נשאלין עלי' ובלא זה הוא תלוי בגדר חזקה

דמסתמא לא ישאל על נדרו ולא שייך כאן מיעוט [אע"ג דגוף סברתם צ"ע דבירושלמי ר"א אמר ומייתי ליה הר"ן נדרים (דף ס"ד) התהות מצויה] בכ"ז לפי שיטת רבינו מחוור:

שוב התבוננתי כי בשיטת רבינו יתפשט קמט אחד במה ששנינו קדושין (דף ס"ג) בני זה בן י"ג שנה ויום אחד בתי זו בת י"ב שנה ויום אחד נאמן לנדרים ולחרמים ולהקדשות ולערכים אבל לא למכות [בלא התרו בו] ולעונשים [בהתרו בו] תוספות. ונתקשו בזה רש"י ותוס' דהא כי מייתי שערות בטח שהוא גדול ומהימן האב דרובא לא מייתי ש"ש עד דגדלי ויע"ש ברא"ש שנדחקו בזה, ובפרט לפי שיטת הרא"ש תמן דאף כי אנו רואים בו עכשיו סימנין ועדים יעידו שכשנדר היה בן י"ג עדיין לא סמכינן אחזקה דרבא ולמימר דאייתי משעה שנעשה בן י"ג, וע"כ מיירי כשמעיד שזה כבר היה בן י"ג והביא ש"ש. וא"כ הו"ל למינקט בני זה גדול יעו"ש ברא"ש, ולפי שיטת רבינו א"ש דמיירי שהם לא הביאו ש"ש ואפ"ה נאמנין לנדרים כו' שנדרן נדר מה"ת אף אם אינם יודעים להפלות, אבל לא למכות ולעונשין היינו אם הקדישו הן ואכלו אחרים אינן נענשין ע"ז דלעונשין אינו נאמן והוי ממש חדא בקתא עם הך ברייתא דתנא לעיל בני זה בן תשע שנים ויום אחד כו' נאמן לקרבן אבל לא למכות ולעונשין כו' דע"כ על מלקות להלקות אחרים קאי, כן הכא מיירי להלקות אחרים. ובזה יתיישב שפיר מה דלא נקיט נאמן לנדרים כו' ולקרבן כמו דתנא לעיל, היינו משום דעל הקדש ונדרי קטן אינו חייב קרבן אחר האוכלו כמו דממעט מוזה הדבר כו' ולא לקרבן ונכון:

הלכה יג

נערה מאורסה כו' אפילו לאחר כמה ימים כו'.

נ"ב גמרא ערוכה (דף ע"ב ע"א). א"ה מאי אריא בו ביום אף לאחר מאה ימים נמי ודוק:

פרק יב

הלכה ח

וכן אם נדרה שלא ליהנות לבריות אעפ"י שאין הבעל בכלל כו'.

דע דבנתגרשה אח"ז אם נאסרה בהבעל אמר רב נחמן תמן לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא וה"ק נתגרשה יכולה להנות בלקט כו'. ובירושלמי אמר דנודר מיורדי הים לאחר שלשים יום ואחד היה בעת נדרו מיורדי הים ולאח"ז קודם שלשים יום נעשה מיושבי יבשה בפלוגתא דר"י ורע"ק אם בתר שעת הנדר או שעת האיסור אזלינן ופשטא דמילתא דדוקא אם התחלת האיסור הוא לאחר שלשים יום ובעת חלות האיסור הוא נעשה מיושבי יבשה דאינו בכלל האיסור, אבל אם נדר תיכף מיורדי הים שהותחל חלות

האיסור תיכף ולבסוף שלשים יום נעשה מיושבי יבשה פשיטא דהוא בכלל האיסור. וכיון שכן הך דאמר נתגרשה יכולה להנות בלקט שכחה ופאה דבעת החלות האיסור והנדר שהחלות בא בשעת הנדר ודאי דאם נעשה אח"ז שינוי שאינו כעת בודד רק בכלל בריות מכל מקום כיון שלא היה בעת חלות הנדר ושעת הנדר ודאי שריא ליהנות ממנו, דוגמא שביארנו להיפוך לאיסור דנשאר באיסורו וא"כ הגמ' דילן כמאן אתיא וצ"ע, ועיין דברי רבינו נסים בזה:

ונראה דהיכי דאומר לסימן שנודר מיורדי הים אטו שאני בין יורדי הים ליושבי יבשה דרק סימן הוא שנדר מן אנשים אשר המה יורדי הים, לכן אמר הירושלמי דאם נתהווה שינוי בהם לא נפקי מכפי מה שהיה בעת הנדר וחלות הנדר. אבל כאן הפירוש דבעל לאו בכלל בריות אינו משום דשם אחר עליו רק שהיא לא אסרה על עצמה רק הנייה שמהנין אותה והוא של בריות אבל בעל כיון שהיא עושה לו מלאכתו ואף באומרת א"נ וא"ע ג"כ עושית לו דברים של חיבה וזקוקה לו לעונה, נמצא דכי יהיב לה בעל מה דמשועבד לה משל עצמה קא אכלה ולאו משל בריות, וראיה מדתני נתגרשה ולא תני מת משום דיורשים משועבדים לה ולאו משלהן קא אכלה הוית כנהנית משל עצמה, ותו כי נתגרשה ואינו משועבד לה ומדיליה נהנית א"כ אסורה היא להנות רק שקודם היה משועבד לה ולאו הנייה כזו אסרה על עצמה דמשל עצמה נהנית ולא מקרי משל בריות, וא"כ גם מקודם היתה אסורה להנות משלו רק שתמיד הוי משלה דעולה עמו ואינה יורדת עמו ומקרי הנאה משלה, וכן כי פריך מנטולה אני מן היהודים ג"כ בבעל דמשועבד לה א"כ לאו ממנו קא נהנית רק הנאת עצמה הוא דהא משעבדא לה בעל ומקרי הניית עצמה. ואולי מזה אין ראיה דלעולם מת נמי אסורה בשל יורשין רק דמשום דלאחר מיתה דבידי שמים ואימור דבחיי בעל תמות ולא אתיא לכלל ענוי נפש בלא מה דיכולה להנות בלקט שו"פ לא הוי מצי מיפר רק משום דאם נתגרשה אסורה להנות וזה תליא בדעתו של בעל דמצי מגרש לה ולכן הוי מצי בעל להפר כמוש"כ הר"ן (דף פ') סד"ה ור' יוסי סבר אפשר כו' רק משום דיכולה להנות בלקט שו"פ לא מצי להפר כמוש"כ בפירוש הרא"ש ודוק. ופירוש המפרש מחוור דהכי מותיב רבא דאם נאמר דבעל לאו בכלל בריות ואמאי יכול להפר על כרחך משום דהוי ענוי נפש דהנשואין גופיה הנאה הוא ותיאסר להנשא לבעל והויא כאומרת הריני אסורה בתשמיש לאחר שיגרשני א"כ בהאי גוונא מצי מיפר גם לאחריני שתנשא לאחרים ואף בנודרת לאחר שתתגרש לר"ע יעוין לקמן פ"ט כיון שנדרי עינוי נפש הוי תשמיש ולמה תהי' נטולה מן היהודים, אבל אם תאמר דתשמיש לאו ענוי נפש רק דברים שבינו לבינה וכיון דכל

זמן שהיא עמו לא מתסרא בתשמיש שלו אף שתיאסר לכשיגרשנה לחזור ולהנשא אליו לא מצי כעת להפר דלאו דברים שבינו לבינה הויא ואמאי יפר חלקו ותהא משמשתו לכשיחזירנה ג"כ כמו דאמר ריש פרקא הא לא הוי בינו לבינה כיון שאין הנדר חל אלא לאחר שיגרשנה [ויעוין תשובות רעק"א סימן רכ"ד אות ו'] ועל כרחין דבעל בכלל בריות ותשמיש אינו רק דברים שבינו לבינה ודוק:

הלכה יב

אם אלך למקום פלוני כו' שעדיין לא הלכה כו'.

אבל הר"ן (בדף פ') ד"ה ור' יוסי הביא בשם רבינו יונה דדוקא בתלתה במידי דהוי כו' או שתלתה נדרה בדבר העשוי לעבור עליו אבל היכי שתלתה נדרה בדבר שאפשר לה לעמוד בו כרחיצה בכה"ג לפום ס"ד אף לרבנן לא יפר יעו"ש ויעוין ש"ך ס"ק מ"ה בזה. ולפ"ז יש לבאר מה דאמר שם הגמ' ה"ד אילימא דאמרה קונם פירות עלי אם ארחץ למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסרן פירות עלה ועוד בהא לימא ר' יוסי אין אלו נדרי ענוי נפש דילמא רחצה ואיתסרו פירות עולם עלה, דלפ"ז א"ש דלרבנן דפליגי על ר' נתן וסברי דמיפר אעפ"י שלא חל הנדר בשאני נהנית לך אם עושה אני עפ"י אבא דטריחא לה מילתא להזהר שלא לעשות ע"פ ועשויה לעבור ע"ז והוי כמו דחל הנדר, א"כ לרבנן דסברי דטבילה בזמנה לאו מצוה אם אמרה קונם פירות עלי אם ארחץ לא תרחץ כו' כיון דאינה עשויה לעבור ע"ז ולא חל הנדר בכה"ג ולא מצי מיפר בעל, ולר' יוסי דסבר טבילה בזמנה מצוה א"כ לא מצית לאזדהרה מטומאה דאף שלא מדעתה אם תטמא מוכרחת לטבול וא"כ עשויה לעבור על רחיצה וטפי לא מציא לעבור ע"ז משאני עושה ע"פ אבא, וכיון שכן בהא לימא ר' יוסי אין אלו נדרי נפש ודאי דמצי מיפר כיון שיכולה להיאסר בפירות עולם. ופלוגתת ר"י ורבנן לענין טבילה בזמנה מצוה היא ביומא (דף ח') ושבת (דף קכ"א) ודוק:

הלכה יג

אעפ"י שהבעל מיפר נדרים שלא שמען כו'.

כדברי רבינו פסק גם הרמב"ן ז"ל, וטעמם משום דקיי"ל כאם ת"ל דבעל מיפר בלא שמיעה, אבל אין להכריע מדתניא ושמע אישה פרט לאשת חרש דמוכח דמאן דהוי בר שמיעה לא מעכבא ביה דא"כ אמאי לא פשיט מניה בגמרא. והנראה משום דהתנא הוה ליה למידרש זה על קרא דושמע אביה הקודם אם לא דכוונת הברייתא הוא דקיי"ל בכ"מ דאם מת הבעל נתרוקנה רשות לאב, ולכן אמר דבאשת חרש דלאו בר הפרה הוא גם אביה לא מצי מיפר לה כיון שיש לה בעל לא מצי להפר האב לחודיה הנדר, וזהו שאמרו

ושמע אישה פרט לאשת חרש ולא לחרש, דכיון שהיא אשת חרש גם האב אינו מיפר, וקמ"ל אע"ג דלא מצי למיזכי ארוס בנדרים דחרש הוי לא מצי האב מיפר לחודיה. ואינו דומה ליבמה שנדרה שפסק רבינו דהאב לחודיה מיפר לעיל פי"א הלכה כ"ד ועיין בר"ן (דף ע"ה) מש"כ בזה דתמן אינה קנויה ליבמה כמו ארוסה שאינה בדין מיתה להבא עליה, אבל כאן הלא קנויה לבעלה כמו כל ארוסה דעלמא רק חסרון חיצוני יש בארוס שהוא חרש לכן לא מצי האב להפר. אולם בספרי על הנך קראי דושמע אביה ושמע אישה תניא ושמע אביה להוציא החרש אין לי אלא ששמע אביה השמיעוהו אחרים מנין ת"ל ביום שמעו הרי דרק חרש ממעט, ובכ"ז לא מייתי הגמרא למיפשט דמצי מיפר בלא שמיעה מי שבר שמיעה הוא, דמסיפא יש לדייק איפכא דקרא מרבה השמיעוהו אחרים מוכח דבלא שמיעה לא מצי להפר ולכן לא מייתי הגמ' למיפשט בעיא. ואולי נפ"מ לענין דאם שמע וקיים דאין חכם מצי להפר דע"ז מרבה השמיעוהו אחרים כמו שפסקו קדמונים הביאם רמ"א סימן רל"ד סעיף כ"ב ולפ"ז יש לקיים הגירסא הישינה ת"ל וקמו כל נדריה ואכמ"ל:

הלכה יד

הקטן אין לו אישות לפיכך אינו מיפר.

אבל משום קטנותו כיון דמופלא סמוך לאיש נדריו נבדקין הוה"ד דהוי יכול להפר נדרי אשתו ומן התורה דקונה ביבום הוי מיפר מן התורה ודוק, ועיין מש"כ פ"ב מהלכות סוטה ה"ב ובקונטרס זיקה אות כ"ו בדברי הירושלמי יעו"ש ודוק:

והבעל מיפר נדרי שתי נשיו כאחת וכן האב מיפר נדרי שתי בנותיו כאחת.

הרמב"ן בהלכותיו האריך בזה לדחויי הך דסמך רבינו על התוספתא דהגמרא פשיט דאינו מיפר לשתים כאחת דלר"י אותה דוקא, ולת"ק ג"כ אותה דוקא רק דדריש טעמא דקרא כמפורש בסוטה (דף ח') ובפרק טרף בקלפי גבי פרה אדומה נמי דרשינן אותה דוקא, ור"ן עשה מטעמים דלענין כוונה שידע מי נדרה ואם נתכוון לבתו וסבור שהיא נדרה ונמצא שאשתו נדרה אינו מופר דיניא אותה דוקא כדאמר בפרק אלו נדרים, ומסיק דכי היכי דאינו מיפר לשתי נשיו כאחת כן אינו מקיים לשני נשיו כאחת. ולדעתי תמיה דקיי"ל הקים בלבו מוקם ואטו אם יחשוב בלבבו מוקם לכם אינו מוקם זה נגד המושכל, אך יתכן דהא קיי"ל הקים בלבו מוקם ופירש רבינו נסים דנפקא לן מדאם החריש יום שמעו דטעמא דמדהחריש כולי האי גלי אדעתיה שהוא רוצה בקיומו של נדר אלמא כל שבלבו לקיימו סגי, הרי אם קיים בלבו מוקם דהוי ליה כאילו עבר יום שמיעה, אף אנן נאמר דניחזי דאם נדרו חמשת נשיו או בנותיו ביום אחד ושמע את נדריהם הרי כי ערבא

שמשא נתקיימו כולם כאחת שעד רגע אחרונה היה יכול להפר וברגע אחרון נתקיימו נדרי חמישתן כאחת, א"כ הרי ודאי ילפינן מהא דמקיים אדם נדרי שתי נשיו כאחת שיאמר מוקם לכון וז"ב. ולפ"ז נראה דמש"ה לא גמרינן היקשא דהקמה להפרה להא דקיים בלבו מוקם שיהא גם אם הפיר בלבו מופר, דכיון דמחרישה נפקא לן והא ודאי דחרישה מקיימת ואין חרישה מפירה ותו הקמה בלבו לא אלימא רק למיהוי כחרישה ביום שמעו, ועדיפא טפי למיכללא ההפרה בכלל כולהו מילי דרחמנא דדברים שבלב אינן דברים ובפרט לאקושי לענין נדר גופו דלא מהני עד שיוציא בשפתיו כן ההפרה, וכש"כ הוא מה לקבולי נדרא לא מהני בלב דכתיב איש כי יבטא בשפתיים וכמו דאמר שמואל פ"ג דשבועות (דף כ"ו) כש"כ דלהפר נדר שכבר חל ודאי דלא מהני בלב, משא"כ היקם דנפ"ל מחרישה והואיל דלהחזיק הנדר שכבר חל סגי בלב, ומה דאין נשאלין על ההיפר הוא משום שאינו חל שום דבר שיהי' יכול להשאל עליו ושאלה לא שייך על דבר שאינו במציאות ועדיפא אמר אמימר סוף פ"ג דשבועות שבועה שלא אוכל ככר זו ואכלה אינו נשאל עליה ואף רבא דפליג טעמא משום דמחוסר מלקות. והגע בעצמך אם נשבע לשקר שבועה שלא אכלתי ואכל אטו מי שייך שאלה, כן בהפרה כיון שאינו חל שום דבר רק מבטל נדרא מאי שייך שאלה הא אי לאו הכי מקשינן הקמה להפרה אף לאפוקי ממשמעותא דקרא כמו דכתיב אישה יקימנו דמשמע ממנו דקיים מקצתו מיקם כולו מקשי רבנן להפרה דמה שלא קיים אינו מוקם כגירסת רבינו לקמן פי"ג ה"י, כש"כ הכא דנפקא לן דמקיים לחמשת נשיו כאחת וכמוש"ב תו צריך לאקושי הפרה להקמה דמיפר לחמשת נשיו כאחת, ולאוקמי קרא דאותה דוקא שיתכוון למי שנדרה לא בסבור שהיא זו ואישתכח דהיא אחרת, אבל למידרש אותה לבדה ולא לשתים זה נסתר מן ההיקש דהפרה להקמה, וגמרא דילן דפשיט דתליא בקרא דאותה אזלא לפום משנתינו לקמן פרק אלו נדרים דאתיא כר' ישמעאל דסבר דבהקם אם הקים מקצתו מוקם כולו ובהפר אם הופר מקצתו אינו מופר משום דיקימנו דריש מנו כמו ממנו וזה מקצתו ולא מקיש הפרה להקמה וכש"כ הקמה להפרה לאפוקי ממשמעותא דקרא היכי דבהקם איכא חומרא, דסברא לאחמורי טפי בהקמה שהוא חיזוק להנדר שכבר ישנו במציאות מבהפרה שהוא נגד הנדר, [לכן לענין שלא יפר קודם שנדר שפיר דריש היקשא להקמה דהוי קולא בהקמה שאינו מקיים קודם שנדר ודוק] והראיה דחרישה ביום שמעו מקוימת לדידיה ודאי דדריש אותה לבדה כפשטא ולא מקיש הפרה להקמה, אבל לפום הלכה איתקש להקמה ומיפר לשתי נשיו וכהתוספתא דאזלא בשיטת חכמים לקמן ודוק:

הלכה יז

נערה מאורסה שנדרה ושמע אביה כו' הר"ז מיפר ביום שמוע האב.

כוונתו הוא, דושמע אישה ביום שמעו אין לו פירוש כלל והו"ל למיכתב ואם ביום שמעו יחריש כו', ועוד דזה מיותר לגמרי דבכולהו אב ובעל לא כתיב רק אצל ההפרה ואם הפר כו' ביום שמעו וכאן כתיב ואם ביום שמוע אישה יניא אותה כו' וע"כ דבא להורות דאם יחריש ביום שמיעת האב ג"כ מוקם ובעי שיפר שניהן בבת אחת היינו ביום אחד. והסמ"ג הביא ראיה לרבינו מהא דאמר גבי הך בעיא דגירושין כשתיקה דמיא או כהקמה דמוקי מתני' כגון ששמע אב ולא שמע ארוס דבו ביום הוא דמצי מיפר דמשמע בו ביום הוא דמיפר ארוס הא ביום אחר לא, ועיין בלח"מ שתמה עליו. ולדעתין א"ש כוונתו. דזה ניחא הך דתני נתארסה בו ביום דאל"ה שוב לא מצי למיתני אביה ובעלה האחרון מפירין כמו"ש, אבל הך דתני נתגרשה בו ביום למה לי, לו יהא דתתגרש אחר הנדר אפילו כמה ימים ג"כ מצי להפר חלק הארוס שלא שמע ביום שתתארס להאחרון, וא"ת דמטעם דצריכי להפר גם חלק האב ז"א דהוא אפשר דהפר קודם הגירושין דביה לא מיירי כלל בהך משנה וע"כ כרבינו דהפרת שניהן בעי ביום אחד. אולם זה דוקא לשיטת רבינו, אבל לשיטת רבותינו בעלי התוס' דבשמע אביה והפר לה ולא הספיק הארוס לשמוע כו' דלב"ה אין האב והארוס האחרון מפירים מוכרח למיתני בו ביום ודוק. ויש לדחות קצת דאי לא הוי תנא בו ביום קמא דנתגרשה אז ע"כ הפר האב חלקו ואיך שייך למיתני אח"כ נתארסה בו ביום הלא אפילו אחר כמה ימים מצי להפר כיון דלאו בידו להפר אחר הגירושין לב"ה אם לא בהצטרפות ארוס אחרון אבל זה דחוק ולשיטת רבינו א"ש ברווחא ודוק:

והנה בירושלמי אמרינן הוו בעי מימר כשהפר הבעל חלקו ומת (נתרוקנה רשות לאב) אבל לא הפר לה חלקו ומת לא נתרוקנה רשות לאב נשמעיניה וכו' נדרה והיא ארוסה נתגרשה כו' הדא כו' אפילו לא הפר לה חלקו ומת כו'. ופירש בנועם ירושלמי דמשנתינו מיירי בששמעו שניהן ושעות שאינן ראוין להפרה אינן עולין כשיטת הירושלמי, א"כ אפילו לאחר כמה ימים וע"כ דנתרוקנה רשות לאב וא"כ היה האב יכול להפר ובעי ששוב תתארס בו ביום, ונכון. אולם לדעתי הכוונה פשוטה, דאם נאמר דלא נתרוקנה רשות לאב א"כ קודם האירוסין לא הוי מצי מיפר ואיך יפר אח"כ ארוס בקודמין אם לא משום שותפות דאב. והכא שגם האב לא הוי מצי להפר קודם האירוסין א"כ במה אלים כח הארוס להפר בקודמין טפי מבעל, בשלמא אם נתרוקנה רשות לאב א"ש דקודם האירוסין ג"כ היו ראוים להפרה משו"ה מיפר בקודמין, וזה אמת למעיין בירושלמי שם.

ואף דלשיטת הגמרא דילן בהפר האב ומת הבעל [ולרבינו גם בהפר הבעל] דלא נתרוקן רשות לאב, בכ"ז מצי האב והארוס האחרון להפר מלבד דטעמא משום קלישותא דלא נתרוקן לאב הואיל וקליש טובא וכי עברה על הנדר אינו לוקה, לכן היכי דאיכא ארוס אחרון מצי להפר דככרעא דראשון הוא, לא כן כאן בירושלמי בלא הפר בעל דמשום דאלים טובא וחלקו של בעל מעכב להאב מלהפירו ואם עברה לוקה תו איך מצי ארוס אחר כך להפר הא לא עדיף מבעל, לבד זה הירושלמי גריס גבי הפר האב ומת הבעל דלב"ה לר' נתן אינו צריך להפר כלל יעו"ש, א"כ לא מצאנו כלל שיהא ארוס מיפר במידי דלא הוי מצי האב להפר קודם ודוק:

והנה אין להוכיח מדברי הרא"ש בפירושו (דף ע"א) שכתב בהפר אביה ולא הספיק בעל לשמוע ונתארסה בו ביום דהך בו ביום קאי על יום המיתה ולא על יום הנדר כיון שלא שמע הבעל, דלא סבר כרבינו דבעינן שישמעו שניהם ביום אחד, דאיכא למימר דהרא"ש לטעמיה אזיל דסבר (בדף ס"ח) דאף הפרת האב שהוא קיים מיבטל בטיל כשימות הבעל נמצא דמיפר כל הנדר ביחד חלקו וחלק הבעל, אבל מדברי הר"ן שם ד"ה שמע אביה מוכח דגם הוא מפרש דבו ביום על מיתת בעל קאי ולא על נדר, ולדידיה שסובר דהפרת האב שהוא קיים מקויימת אף במיתת בעל א"כ אי סבר כרבינו הוי מוכרח לפרש בו ביום על יום נדר כי היכי שיהיה הפרת האב חלקו וחלק הבעל ביום אחד. וע"כ דלא סבר כוותיה ודוק בכ"ז:

הלכה יט

הר"ז חייבת על דבר שעברה בו כו' ואם קרבן קרבן.

פירוש בשוגג דיש מעילה בקונמות משום דקיי"ל דמיגז גייז כדפשיט בפ"ד מנזיר דתני האשה שנדרה בנזיר והיתה שותה יין כו' ה"ז סופגת כו' יעו"ש. ובחידושי שם בארתי דפסיקא להגמ' בכולהו דוכתי דבעל מיגז גייז ואינו יכול לעקור למפרע, וזה פשוט בטעמו דעל מה שעבר לא הוי ענוי נפש ולא דברים שבינו לבינה דמאי דהוי הוי ומאי נפ"מ עכשיו לכן אינו יכול לעקור למפרע רק מיגז גייז מכאן ולהבא, רק בנזירות בעי דאם אמר הריני נזיר יום אחד בע"כ הוי נזיר לשלשים יום אף דאין ברצונו רק יום אחד. דאין נזירות פחות משלשים יום, וזה רק באומר הריני נזיר יום אחד דזה לא יוכל להיות נזירות פחותה משלשים לכן מתפשטת הנזירות על כל ל' יום, אולם בבעל היכי שנדרה בנזירות הוי הך קבלת נזירות ככל נזירות דעלמא רק דהשתא בעל מיפר מיגז גייז מכאן ולהבא או דאפשר דזה ג"כ לא מצי בעל לעשות להפסיק באמצע הנזירות דכיון דחלה על יום אחד תו מתפשטת על כל שלשים יום ולא עדיף כח בעל להפסיק

באמצע הנזירות מה שאין בכח הנודר בעצמו לכן אם לא יעקור למפרע תו תהי' להבא בענוי שלא לשתות יין עד גמר הנזירות לכן מיעקר עקר כאלו נתבטלה למפרע אף שלא ברצונה, ופשיט דהגם דהנודר גופיה שאומר הריני נזיר יום אחד מתפשט על כל ל' יום זה דוקא התם שאם לא תחול הנזירות רק על יום אחד אינה נזירות כלל דאין נזירות פחות מל' יום אבל אחרי שחלה כדין ורק הבעל מיפר שפיר מצי לגוז מכאן ולהבא וכמו בקונם כללי לבר פדא דסבר דלא פקע בכדי וכמוש"פ ר"ן בשם רבינו יונה (בדף כ"ט מנדרים ואפ"ה בעל מצי מיפר ולכן מביא כולהו ברייתות ומשניות דבנזירות דרק בזה מספקא ליה ודוק:

ובזה יתפרש דברי הגמ' בנדרים (דף ד') למה לי היקשא כו' דילמא גבי נדרים הוא דמיפר משום דלא אית ליה קיצותא אבל גבי נזירות דאית ליה קיצותא דסתם נזירות שלשים יום אימא לא [מצי בעל ואב להפר] קמ"ל, במובן חדש כן דנדרים שפיר מצי לגוז באמצע מכאן ולהבא דגם הנודר בעצמו מצי ליתן קצבה לנדרו רק יום אחד כפי רצונו אבל בנזירות דהנודר בעצמו אינו יכול לקבל נזירות פחותה משלשים יום סד"א דהם לא יוכלו לגוז מכאן ולהבא דכיון דחלה תו מתפשטת גם עד גמרה ולעקור למפרע לא מצי קמ"ל דמפירין וזה נכון, ויעויין הגהות תשב"ץ הקטן סימן ת"י ודוק. ובזה רציתי לפרש דברי הגמ' נדרים (דף ע') דבעי קיים לשעה מי מצי מיפר אח"כ ופשיט מהא דאמר בנדרה בנזיר ושמע בעלה ואמר ואני אינו יכול להפר נימא דאיהו קיים לנדרה רק לשעה ובזה מתפיס נזירותו ולאח"ז מצי מיפר שלה ומשני קסבר כל האומר ואני כמ"ד קיים ליכי לעולם דמי, דנראה דוקא בנזירות דכיון שקיים לשעה את נזירותה הוי כאומר הרי את נזירה לשעה והוי כנודר עצמו שאמר הריני נזיר שעה דנזירותו מתפשטת שלשים יום דודאי באב המדיר בנו בנזירות שעה הוי נזיר שלשים יום כן בשהקים בעל לשעה הויא נזיר שלשים יום דמתפשט ההקמה אבל בכל נדרים דעלמא כי מתפיס בנדרה אינו רק קיום לשעה וכמו הנודר לשעה, אבל רבינו כתב במפורש איפכא לקמן פי"ג הי"א שבכל נדרים שהתפיס עצמו בנדרה הוי כאומר קיים לעולם ותו לא מצי למיפר יעו"ש ודוק:

הלכה כא

נדרה אשתו כו'.

הנה בהקמה פשיטא דבטעות לא הוי כלום ויכול לחזור אח"כ ולהפר כיון דנשאלין על ההקם דשאלה משוי כעין טעות כש"כ דטעות מעיקרא לא חל כלל רק בהפרה דאין נשאלין על ההפר בעי למילף מקרא ודוק ועיין ר"ן:

פרק יג

הלכה ז

המפיר נדרי [בתו או] אשתו צריך להוציא בשפתיו.

הנה בירושלמי פרק מי שאחזו בהך דבודקין את מי שנשתתק נכתוב גט לאשתך והוא אומר הין לאימך והוא אומר לאו לאשתך והוא אומר הין לאחותך והוא אומר לאו אף בעדיות כן כו'. [פירוש שבודקין אותו בהרכנה לענין עדות ג' פעמים] אף בנדרים כן, פירוש שמפיר נדרי אשתו בנשתתק ואמרו לו אתה מפיר נדרי אשתך ואומר הין אתה מפיר נדרי אמך ואומר לאו דאע"ג דהפיר בלבו אינו מופר הכא בהרכנה מהני. אולם אפשר לפרש דברי הירושלמי דסבר דאדם מפיר ע"י שליח א"כ שואלים אותו נפיר נדרי אשתך והוא משיב הן. וז"ב בפירוש הירושלמי והמפרשים לא דקו בזה במחכ"ת ודוק:

הלכה ט

האומר לאשתו או לבתו כל הנדרים שתדורי כו'.

הנה במשנה לא נזכר רק האומר לאשתו וכן קראי דדריש בספרי או מאישה יקימנו או מנדריה עליה נדרים שהן עליה כו' הכל בבעל. ונראה כי הוא מושכל, דבפרק המגרש אמר לא מצאנו זה אוסר וזה מתיר ופריך והרי הפרה ומשני דכל הנודרת ע"ד בעלה היא נודרת ולפ"ז ע"כ בהפרת אב ג"כ על דעת אביה היא נודרת ולפ"ז הגם דזה חוק מחוקי התורה מכל מקום יש טעם מפני שנודרת ע"ד אביה ובעלה וכמוש"כ הר"ן ע"ג. ונתבונן דבהפרת בעל חזינא דרחמנא לא חילקה ונתנה כח ההפרה לבעל אף במקום דאינה נודרת על דעתו דודאי הפרת בעל לא גרעא מהפרת ארוס דלבעל זכייתו באשתו גדולה מזכיית הארוס ובכ"ז אמרינן דארוס מיפר בקודמין בנדרים שנדרה עד שלא נתארסה אע"פ שלא נדרה על דעתו חזינא דהתורה נתנה זכות לבעל אף במקום שאינה נודרת ע"ד להפר, וכל חוקי התורה כן כמו דלמדנו מפדיון בכור שתוך ל' הוי נפל ובכ"ז גם בכלו לו חדשיו אינו נפדה רק אחר ל' יום וכיו"ב. אולם באב לא מצאנו שבמקום שאינה נודרת ע"ד שיכול להפר א"כ גבי אב ליכא קו"ח דר' אליעזר דמה נדרים שבאו לכלל איסור מפיר כש"כ מה דלא באו לכלל איסור, דיתכן לומר דבהפרת אב בנדרים שכבר חלו מפיר משום שנדרה על דעתו של אב אבל בנדרים שלא חלו דכי מפיר והיא נודרת הרי אע"ג דגילה דעתו דאינו רוצה ומקפיד בכ"ז היא לא חששה לזה ונודרת א"כ אינה נודרת על דעתו ולכן לא מועיל ההפרה, אבל בבעל דחזינא דארוס מפיר בקודמין אעפ"י שלא נדרה על דעתו א"כ איכא קו"ח ולכן צריכי קראי גבי בעל אישה יקימנו כו' ודו"ק.

אמנם הא דלא מקשה בהמגרש מהפרת אב משום דגבי אב כיון דהיא קנויה לאב הזכות למכור בקטנותה ומעשי ידיה וכל שבח נעוריה לאביה ויש לו בה קנין ממון לכן יכול להפר את נדרה וקצת דומה לעבד דכופהו, לכן נתנה לו תורה זכות להפר אבל בבעל דאין לו בה שום זכות ממון מה"ת פריך שפיר דזה אוסר וזה מתיר ודומה להך דמותרת בגט משני מה שנשתייר מקדושי ראשון דפריך זה אוסר וזה מתיר ודוק:

וכן האב בעצמו לא בשלוחו.

נ"ב בספרי מפורש דהך דר' יאשיה ור' יונתן גם באב דכתיב אביה הניא תרי פעמים למעט שלוחו יעו"ש:

הלכה יב

אינו יכול להפר ושניהם נזירים כו'.

מסתפקנא טובא היכי דנשאל אח"ז על נזירות שלו האם יכול להפר את נזירותה אח"ז כמו היכי דנשאל על הקמתו או דכאן לא שאל רק על נזירותו אבל במה דגילה דעתו דניחא ליה בנזירותה ע"ז לא שאל ואף דעל דיבורו ואני שאל מכל מקום נשאר כמו הקמה בלב לבד שג"כ מוקם, ומה שיבואר לקמן דהיכי דחשב לקיים בשפתיו זה לא הוי היקם, כאן מה דחשב להוציא בשפתיו לא על ההקמה רק למיתפס נזירותו אבל מתוך זה חזינא דניחא ליה בנזירותה והוי הקמה בלב וסגי ואף כי נשאל על נזירותו מכל מקום אינו יכול להפר לה, או דנאמר דמוכח דקיים לה כדי שיהי' במה למיתפס נזירותו אבל כיון דשאיל הוא תו לא ניחא ליה בנזירותה, ומסתברא כפן הא', ואם כה מדוקדק לשון הגמ' דבשנויא מסיק אי מיתשל אהקמתיה מצי מיפר כו' דלפי מה דס"ד בטעמו משום דבעל מיעקר עקר וכי מיפר מבטל נדרו ג"כ ולא מצי למיחל דברו לפ"ז אם מיתשל על נזירותו ובטל למפרע מה שאמר ואני אף שעל מה שנזרה אשתו לא איכפת ליה אם תקיים את נזירותה בכ"ז כיון דעקר נדרו מצי מיפר, אבל כיון דטעמו דמשום דאמר ואני כמו שקיים לה דמי רק כי מתשל על מה שהקים לה שמתחרט ע"ז אז מצי להפר אח"ז אבל אי לא היינו שנשאל על קבלת נזירותו לבד אז נשאר כמו שהקים לה בלבו ולא מצי מיפר לה אח"כ ודוק:

הלכה כ

המקיים נדרי בתו או אשתו כו' ומתיר לו הקמתו וחוזר ומיפר לה בו ביום.

הנה הפוסקים נחלקו אם יכול להשאל אחר יום השמיעה אם שעות שלא היה יכול להפר עולין ליום השמיעה. ומקורו טהור מדברי הרא"ש בפירושו לנדרים שכתב (בדף ע"א) על הא דבעי נדרה ושמע בעלה וגרשה ואהדרה ביומא דפליגי בזה הבבלי

והירושלמי עיי"ש באורך. ואין לומר דלרבינו נדחה זה דהך גמרא בשמע אב ג"כ מיירי ותו מוכרח לומר דאהדרה ביומא דאל"ה לא מצי להפר כיון דאין שמיעת האב עם הבעל כאחד, ז"א דאכתי מה נעשה בגמרא, דאמר ת"ש נדרה והיא ארוסה ונתגרשה ונתארסה בו ביום כו' הב"ע בשלא שמע א"ה מאי אריא בו ביום כו' הרי מפורש דבשמע ארוס אף שלא שמע אב לא מיפר רק ביום שמיעתו של הקודם ובעי שתתארס בו ביום באותו יום ששמע ראשון, ומוכרח דעולה לה שעות שלא הוי מצי להפר. וצע"ק שהרא"ש בפסקיו כתב ואינו צריך שיפר ביום ששמע הבעל דכיון שמת הבעל ביום שמיעתו ירש האב זכותו ומיפר ביום שמיעתו. ולכאורה היה נראה לומר דשאני גבי אב דמקודם לא היה ברשותו ועכשיו ברשותו רשות חדש שפיר מצי מיפר ביום שמיעתו, אבל כי איכא ארוס אחרון חזינא ליה ככרעא דראשון וליכא אינתוקי רשות כלל כמוש"כ הר"ן (דף ע"א) ד"ה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה בטעמא דהיכי דהפר האב בחיי הבעל לא מצי להפר אחר מיתת הבעל וכי איכא ארוס אחרון מפירין אע"ג דמקלש קליש יעו"ש. אבל להרא"ש לטעמו ליכא לפרש הכי דסבר התם דב"ה אהא נמי פליגי כיון דמקלש קליש ובצירוף ארוס אחרון ג"כ לא מצי להפר ולא סבר דאחרון ככרעא דראשון וא"כ אמאי בעי שתתארס בו ביום והאב מצי מיפר אחר כמה ימים ששמע הארוס שמת. ונראה דהרא"ש סובר דבהפר אב אף שהוא קיים ג"כ נתבטלה הפרתו אם מת הבעל עיי"ש ולכן הקשה דמדוע בהפר האב ושמע הבעל ומת לא מצי האב להפר והפר אב ומת בעל מצי האב להפר, ותירץ דאע"ג דמקלש קליש חלק דיליה יכול להפר וכיון שמיפר שלו מיפר גם של בעל וא"כ ניחא שפיר דבאב שמיפר חלקו מפיר גם של בעל דלדידיה יום שמיעה הוי והוא זכי מצד עצמו שהרי גם חלקו מיפר אבל ארוס אחרון שאינו מיפר רק חלק ראשון בעי שיהא ביום שמיעת ארוס ראשון ודוק:

ובזה תמוהין דברי הפרישה שכתב לדעת הטור דאם שמע ארוס ראשון ולא שמע אב ומת הארוס ונתארסה לאחרים אפילו אחר כמה ימים מפירים האב והארוס ביחד. וצע"ג דזה מתנגד לדברי הגמרא שהבאתי דאם גרושין כשתיקה דמי כיון ששמע ארוס ראשון [אף שלא שמע האב] בעי שתתארס באותו יום אז מפירין נדריו. גם השו"ע סימן רל"ד סעיף י"ז שמחלק דרק אם שמע האב בעי בו ביום אבל שמע ארוס כתב בין קודם שמיעה בין לאחר שמיעה אם מת ולא שמע האב ונתארסה לאחרים ושמע אח"כ אפילו לאחר כמה ימים האב והארוס אחרון מפירין נדריה, זה מתנגד לדברי הגמ' הנ"ל וצ"ע כעת:

אולם דע דלשיטת הרמב"ן בהא דהפר האב ולא שמע הארוס ומת הארוס דאין האב יכול להפר לב"ה דוקא שמת אחר יום שמיעה אבל אם מת ביום שמיעה חוזר ומפיר הכל

ביחד, א"כ יש לומר דאין ה"נ דאפילו כי איכא ארוס אחרון מ"מ לא חשבינן הנך שעות דלא הוי מצי להפר אותם ליום שמעו, והא דאמר ואהדרה ביומא היינו בשהפיר אב וביום שמיעת אב מיירי אך סוגיא דלקמן דחיקא טובא. ובאמת שיטת רבינו נראה לפרש דאזיל לטעמו בהפר בעל דאם שמע אב נתרוקן רשות לאב ומצי האב להפר לחודיה אף בלא נתארסה לאחר ובלא שמע אב לא נתרוקנה רשות לאב בלא נתארסה לאחר, דאזיל לטעמיה דכל אחד אינו מיפר רק ביום שמעו של חבירו אלמא דתלי זה בזה, ה"נ כי שמע אב הרי הפרת בעל אלימא טובא ומיפר אב חלקו לעצמו אבל כי לא שמע אב הרי הפרת בעל קלישא ולא מצי לזכות בחלקו הקלוש ודוק:

הלכה כב

אמר לה קיים ומופר לך בבת אחת ה"ז קיים.

לכאורה לפי מה דנפשט בגמרא דכל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו מצינן לומר איפכא דהוא מופר משום דהפרה חיילא בתר ההקמה כי נשאל על ההקמה והקמה לא חלה בתר ההפרה כי נשאל על ההפרה דאין נשאלין על ההפרה, והוי כמו דאמר דמעשר בהמה הואיל וחלה בטעות כי לא קרא לעשירי עשירי לכן חל קדושה כי קרא לשניהן עשירי יעו"ש, ה"נ ע"י שאלה דהוי כמו טעות חלה הפרה בתר הקמה א"כ צ"ל שפיר מופר ורבינו פסק איפכא. ונראה בטעמו ז"ל דאיהו סובר דכיון שאם לא חלו שניהם מטעם דכל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו הוי כמו דלא אמר כלום ונמצא דנשאר המחשבה ועליה אנו דנין וקיי"ל דהקים בלבו מוקם הפר בלבו אינו מופר וא"כ בהמחשבה כי מתנגדין אז חלה ההקמה והוי מוקם כן נראה. אמנם לזה מצאנו פירכא, דנראה דעד כאן לא אמרו הקים בלבו מוקם רק היכי שלא כוון להוציא ההקמה בפיו אבל כי קים בלבו באופן שגמר להוציא ההקמה בפיו בזה ודאי לא הוי הקמה במחשבתו בלבד וכדאשכחן לרב ששת דבעי לומר דגמר בלבו סגי בשבועה אמר דאם גמר בלבו להוציא בשפתיו ולא הוציא אינו שבועה יעו"ש, א"כ היכי דגמר להקים בפיו ודאי דלא חל ההיקם בלבו כיון שלא גמר בלבו שיהא מוקם במחשבתו לבד. ובזה הנני מפרש הגמרא סוף פרק נערה אם החרש יחריש לה אישה מיום אל יום בשותק ע"מ למיקט הכתוב מדבר אתה אומר כו' או אינו בשותק ע"מ לקיים כו' ועיין ר"ן, ולפ"ז א"ש דהמכוון דשותק ע"מ להוציא בשפתיו הקיום לכן כיון שלא גמר שבמחשבתו יהא מקויים אינו קיים:

ובזה הנני מתפלא על דברי רבותינו בתוספות פרק תמיד נשחט (דף ס"ג) והכא במאי עסקינן כגון שגמר בלבו כו' והוציא בפיו לערלים ובהא פליגי ר"מ סבר לא בעינן פיו ולבו שוין, מכאן מדקדק ר"י כו' דאינו פיגול עד שיוציא בשפתיו דאי במחשבה תליא כו'

בשלא הספיק לומר למולים אמאי פסול לר"מ דהא גמר בלבו לתרווייהו. ותמיה לדעתי דילמא פיגול במחשבה כי גמר בלבו סגי אבל אם גמר בלבו להוציא בשפתיו הפיגול לא נתפגל הזבח במחשבתו לבד, ומכוון הגמרא כגון שגמר בלבו לתרווייהו בין למולים בין לערלים, פירוש שגמר בלבו להוציא בשפתיו דלמולים ולערלים אני שוחט הפסח ובהא סבר ר"מ דהוצאת פיו גומר אעפ"י שהוא בטעות ואין המחשבה גומרת כיון שלא נתכוין לזה שיוגמר במחשבתו [אע"ג דסתמו למולים קאי] וצע"ג:

ומצאנו בתוספתא דמעשר שני פ"ד הפריש תרומה ומע"ש ולא קרא להן שם כו' ר"מ אומר אם עתיד לקרות להן שם אין בהן קדושה עד שיקרא להן שם אם אין עתיד לקרוא להן שם כיון שהפרישן נתקדשו, הרי אע"ג דמעשה שלהן מוכיח על מחשבתו בכ"ז כיון שלא גמר בלבבו רק חשב להוציא בשפתיו לא מהני במחשבתו בלבד, כש"כ גבי פיגול וקיום דנאמר דאם חשב להוציא בשפתיו מה אז לא הוי מחשבתו כלום ועיין תוספתא תרומות פ"ג ודוק. וצע"ק דברי המחבר בחו"מ סימן רי"ב קנה קרקע אדעת שיעשנו הקדש ולא הוציא מפיו כלום י"א דכיון שגמר בלבו לתת לצדקה חייב ליתן והא כיון שלא גמר במחשבתו שיהא הקדש רק שיעשנו בשפתיו הקדש לא מהני המחשבה. אמנם ז"א דתמן מתורת נדר אתי עלה דנהי דהקדש לא חלה מכל מקום לקיים הנדר חייב כמו שהוציא בשפתיו אעשנו הקדש ופשוט. וכיון שכן תו נסתרו דברינו בישוב פסק רבינו כיון דאיהו לא גמר לקיים או להפר בלבו רק בהוצאת שפתיו א"כ לא מהני מחשבתו מידי ואמירתו לא מועיל משום כל שאינו בזא"ז. ויש לדחות דאיהו גמר שיהא מוקם במחשבה ומופר בלשון שאינו מועיל בשפתיים וממילא דיינין על המחשבה לחוד ודחוק. ועיין ריש פרק השולח דבאמר הרי הוא הקדש לא ליהוי הקדש דהלשון אינו כלום, ויהיה קדוש משום מחשבתו. וצ"ל דכיון שחשב להקדיש בשפתיו לא קדוש במחשבה לחודא ודוק היטב בכ"ז: